

Қазақстан Республикасының Ғылым және жоғары білім министрлігі
М.Қозыбаев атындағы Солтүстік Қазақстан университеті

М.ҚОЗЫБАЕВ АТЫНДАҒЫ СҚУ ҒАЛЫМДАРЫНЫҢ БИОБИБЛИОГРАФИЯСЫ

БИОБИБЛИОГРАФИЯ УЧЕНЫХ СКУ ИМ. М.КОЗЫБАЕВА

ЗАРҚЫН СЫЗДЫҚҰЛЫ ТАЙШЫБАЙ

БИОБИБЛИОГРАФИЯЛЫҚ КОРСЕТКІШ

ПЕТРОПАВЛ
2026

УДК 01
ББК 91.9
З 34

Құрастырушылар:
Қазақанова А. Қ., Н.Е. Косарева
Шығарылымға жауапты:

- З 34** Зарқын Сыздықұлы Тайшыбай: биобиблиографиялық көрсеткіш / Құраст.: А.Қ. Қазақанова, Н.Е. Косарева. — Петропавл: М. Қозыбаев атындағы СҚУ, 2026. — 60 б.

Зарқын Сыздыкович Тайшыбай: биобиблиографический указатель. / Сост.: А.К. Казиканова, Н.Е. Косарева. — Петропавловск: СКУ имени М. Козыбаева, 2026. — 60 с.

УДК 01
ББК 91.9

© М. Қозыбаев атындағы СҚУ, 2026
© СКУ им. М. Козыбаева, 2026

Оқырмандарға

Аталған биобиблиографиялық көрсеткіш «М. Қозыбаев атындағы СҚУ ғалымдары» сериясын жалғастырады және белгілі ғалым, профессор, Қазақстан Республикасының Еңбек сіңірген қайраткері Тайшыбай Зарқын Сыздықұлына арналған.

Көрсеткіш зерттеушінің өмірі мен ғылыми-педагогикалық және қоғамдық қызметінің негізгі кезеңдерін қамтиды. Басылымға автордың ғылыми еңбектерінің, монографияларының, публицистикалық мақалаларының биобиблиографиялық сипаттамалары, сондай-ақ ол туралы жазылған әдебиеттер енгізілген. Материалдар хронологиялық тәртіппен, әр жылдың ішінде тақырыптардың әліпбилік ретімен жүйеленген.

Басылым тарихшыларға, филологтарға, журналистерге, жоғары оқу орындарының оқытушылары мен студенттеріне, сондай-ақ Қазақстанның тарихына, мәдениетіне және рухани мұрасына қызығушылық танытатын қалың оқырман қауымға арналған.

К читателям

Данный биобиблиографический указатель продолжает серию «Ученые СКУ им. М. Козыбаева» и посвящен видному ученому, профессору, Заслуженному деятелю Республики Казахстан Тайшыбай Заркыну Сыздыковичу. Указатель отражает основные этапы жизни, научно-педагогической и общественной деятельности исследователя. В издание включены библиографические описания научных трудов, монографий, публицистических статей автора, а также литература о нем. Материал систематизирован в хронологическом порядке, внутри каждого года — по алфавиту заглавий.

Издание адресовано историкам, филологам, журналистам, преподавателям и студентам вузов, а также широкому кругу читателей, интересующихся историей, культурой и духовным наследием Казахстана.

Профессор З.С. Тайшыбайдың өмірі мен қызметінің негізгі кезеңдері

1. 1942 жылы 31 наурызда Қарағанды облысы, Қу (қазір Қарқаралы) ауданында дүниеге келген.
2. 1959 жылы орта мектепті бітіргеннен кейін, колхозда механизатор, аудандық газетте әдеби қызметкер, редактордың орынбасары, редакторы, Егіндібұлақ аудандық атқару комитетінің бөлім меңгерушісі, Қарағанды облыстық «Орталық Қазақстан» газетінің бөлім меңгерушісі.
3. 1970 жылы С.М. Киров атындағы Қазақ мемлекеттік университетінің журналистика факультетін бітіріп, КазГУ-дің «Журналистика тарихы» кафедрасы бойынша аспирантура тәмамдады. 1970 жылдан бастап проф. Х.Н. Бекхожиннің жетекшілігімен «Қазақтың революцияға дейінгі демократ-журналистері» тақырыбына зерттеу жүргізген. 1972 жылы Алматы жоғары партия мектебінде оқыды.
4. 1992 жылдан Е.А.Бөкетов атындағы ҚарМУ-дің қазақ тіл білімі кафедрасында аға оқытушы.
5. 1993 жылы Е.А.Бөкетов атындағы ҚарМУ-дің журналистика кафедрасы мен бөлімшесін ұйымдастырды, меңгеруші болды.
6. 1997 жылы «Абайтанудың революцияға дейінгі кейбір қайнар көздері» тақырыбына диссертация қорғап, филология ғылымдарының кандидаты дәрежесін алды.
7. 2000 жылдан М.Қозыбаев атындағы СҚМУ-дің доценті, докторанты, профессоры.
8. 2001 жылы М.Қозыбаев атындағы СҚМУ-дің қазақ филологиясы кафедрасының негізінде «Журналистика» мамандығын және магистратурасын ашты.
9. 2001 жылдан бері университетте өзі ұйымдастырған «Этномәдени зерттеулер» ғылыми-зерттеу орталығын басқарады.

Марапаттар:

Мемлекеттік және мемлекетаралық марапаттар

1. «Ерен еңбегі үшін» медалі (В.И. Лениннің туғанына 100 жыл толу құрметіне), 1970.
2. «Еңбек ардагері» медалі, 1990.
3. «Қазақстанның еңбек сіңірген қайраткері» құрметті атағы — ҚР Президентінің 2016 жылғы 5 желтоқсандағы Жарлығы.
4. «Қазақстан Республикасының Тәуелсіздігіне 25 жыл» мерекелік медалі, 2017.
5. «Солтүстік Қазақстан облысының Құрметті азаматы» атағы, 2025 жылғы 13 шілде.
6. Ведомстволық марапаттар мен айрықша белгілер.
7. «Ғылымды дамытуға сіңірген еңбегі үшін» төсбелгісі — ҚР Білім және ғылым министрлігі, 2022 жылғы 4 сәуір.
8. «ҚР Білім беру ісінің құрметті қызметкері», 2002.
9. «Қазақстан Жоғары мектебінің еңбек сіңірген қайраткері», 2018.
10. «Қазақ тілінің жанашыры» төсбелгісі, 2009.
11. «Қазақстан Республикасының құқық қорғау әскерлеріне 25 жыл» төсбелгісі.
12. «Солтүстік Қазақстан облысының мемлекеттік архивіне 100 жыл» төсбелгісі, 2023 жылғы 8 қыркүйек.
13. «Республиканың үздік өлкетанушысы» атағы (№ 44 төсбелгі), 2018.

Журналистика саласындағы марапаттар

14. «Қазақстанның құрметті журналисі» құрмет белгісі (Қазақстан Журналистер одағы, № 318 куәлік), 2012.
15. Қазақстан Журналистер одағының айрықша еңбегі үшін Алтын медалі, 2020 жылғы 22 наурыз.
16. Қазақстан Журналистер одағының Құрмет дипломы, 2002.
17. «Ortalyq Qazaqstan» облыстық газетіне 90 жыл» мерекелік медалі, 2021 жылғы 3 қараша.

Академиялық атақтар мен жоғары оқу орындарының медальдары

18. Қазақстан Ұлттық ғылым академиясының академигі, 2020.

19. «Қазақстанның Құрметті профессоры», 2020 (төсбелгімен расталған, Нұр-Сұлтан, 2021).
20. А. Байтұрсынов атындағы «Саңлақ автор» медалі, 2008.
21. Ахмет Байтұрсынов атындағы құрмет медалі, 2022 жылғы 22 сәуір.
22. «ЖОО үздік оқытушысы» республикалық байқауының жеңімпазы, 2012.
23. М. Қозыбаев атындағы СҚМУ-дың Үлкен алтын медалі, 2012.
24. М. Қозыбаев атындағы Алтын медаль, 2018.
25. «Әл-Фараби атындағы ҚазҰУ-дың үздік түлегі» күміс медалі, 2018.
26. Е.А. Бөкетов атындағы ҚарМУ-дың құрметті профессоры, 2012.
27. «Болашақ» Қарағанды университетінің құрметті профессоры, 2012.

Құрмет грамоталары мен танылу

28. ҚР Білім және ғылым министрлігінің Құрмет грамотасы, 1998.
29. ҚР Байланыс және ақпарат министрлігі Құрмет грамотасы, 2012.
30. Солтүстік Қазақстан облысы әкімінің Құрмет грамотасы, 2002.
31. Қарағанды облысы әкімінің Құрмет грамотасы, 2012.
32. Солтүстік Қазақстан облысының «Құрметті ардагері» белгісі, 2022 жылғы 5 мамыр.
33. Облыстың құрметті қайраткерлері алаңындағы атаулы шырша (Петропавл қ., Абай көш.), 2017.
34. Солтүстік Қазақстан облысы әкімінің өңірдің әдеби қауымдастығын дамытуға қосқан елеулі үлесі үшін стипендиясы, 2026 ж.
35. Профессор З.С. Тайшыбай атындағы кабинет 2024 жылғы 18 наурызда ашылды.

Зарқын Тайшыбай

«Бұл арада мен Зарқын Тайшыбайдың білікті зерттеуші, елге танымал үлкен ғалым екендігіне тоқталмаймын. Оның Абай мен Мағжан туралы кесек-кесек ғылыми еңбектерін, қазақ тарихына байланысты терең мәнді монографиялары мен мақалаларын көзіқарақты барша қазақ біледі. Солардың ішінде профессор Тайшыбайдың Абылай хан тарихын толық жасап шыққаны, 80 баспа табақ «Қазақтың ханы – Абылай» деген атпен «Мәдени мұра» бағдарламасы аясында жарияланған аса маңызды ғылыми зерттеулері шын мәнінде, ұлттың рухын көтеріп тастады, намысын оятты...»

Гүлсім Оразалықызы,
Қазақстан журналистер
одағы сыйлығының лауреаты

Зарқын Сыздықұлы Тайшыбай 1942 ж. 31 наурызда Қарағанды облысы Қу (Қарқаралы) ауданында туған деп құжатта жазылғанымен, нақты күні мамыр айының бірінші жұлдызы. Егіндібұлақ ауылындағы №1 қазақ орта мектебін бітірген соң, колхозда механизатор болып жұмыс істеген.

Шығармашылық еңбек жолын 1960 жылы Қу аудандық «Ленин туы» газетінен бастады, аудандық кеңес атқару комитетінде бөлім меңгерушісі, аудандық газет редакторының орынбасары, редактор, облыстық газетте бөлім бастығы қызметтерін атқарды. Өндірістен қол үзбей жүріп С.М. Киров атындағы Қазақ мемлекеттік университетінің журналистика факультетін, «Журналистика тарихы» кафедрасы бойынша аспирантурасын тәмамдады. Проф. Х.Н. Бекхожиннің жетекшілігімен «Қазақтың революцияға дейінгі демократ-журналистері» деген тақырыпта 1970 жылдан

бастап зерттеулер жүргізді. 1972 жылы Алматы жоғары партия мектебінде оқыды.

1992 жылы Е.А. Бөкетов атындағы Қарағанды мемлекеттік университетінде аға оқытушы, журналистика кафедрасының меңгерушісі, доценті болып жұмыс істеді.

2000 жылы Солтүстік Қазақстан мемлекеттік университетіне шақырылды. СҚМУ доценті, докторанты, қазір Манаш Қозыбаев атындағы СҚМУ журналистика кафедрасының профессоры, 2001 жылы осы университетте «Журналистика» мамандығын ашып, сол мамандыққа үзбей басшылық жасап, дәріс беріп келеді. Журналистика мамандықтары бойынша әдістемелік кеңестің жетекшісі, «СҚМУ Хабаршысы» редакция алқасының мүшесі. Университет Ғылыми кеңесінің мүшесі (2000-2011), ректоратының «2000-2014) мүшесі, «Қазақ тілі» қоғамының төрағасы.

2001 жылдан бері университетте өзі ұйымдастырған «Этномәдени зерттеулер» ғылыми-зерттеу орталығын қоса басқарады.

Әл-Фараби атындағы Қазақ Ұлттық университеті «Қазақ әдебиеті» мамандығы бойынша докторлық диссертациялық кеңесте З. Тайшыбайдың зерттеулері жоғары бағаланды. Академиктер Зәки Ахметов, Зейнолла Қабдолов, Рымғали Нұрғалиев, филология ғылымдарының докторлары Тұрсынбек Кәкішев, Марат Барманкұлов, Темірбек Қожакеев, Әбілғазы Нарымбетов, Алма Қыраубаева және басқалары диссертанттың «Абайтанудың революцияға дейінгі кейбір қайнар көздері» деген еңбегін «абайтануға қосылған елеулі үлес» ретінде бірауызды пікір білдірді.

Абайтанудың көкейкесті мәселелері автордың «Абай және баспасөз» (Революцияға дейінгі қазақ баспасөзінің материалдары бойынша, Қарағанды, 1997) және «Абайтану арнасында». (Абайтанудың қазіргі көкейкесті мәселелері, Астана, 2006) монографиялары мен ғылыми мақалаларында жаңа қырынан зерттелген. Айталық, бұл еңбектерде қазақ әдебиеттану ғылымында тұңғыш рет «Абайдың ақындық лабораториясы» деген ғылыми проблема арнайы қозғалады.

Ұлы ойшыл ақынның қоғамдық ой-пікір қалыптастыруына әсері болуға тиіс ақпарат көздері туралы, оның ішінде «Дала уалаятының газеті» (1883-1902 жылдар) және орыстың мерзімді баспасөз нұсқалары, Абайдың кітапханасы туралы мәселе қойылады. Абай өмірбаянының көпке мәлімсіз тұстарын ашатын мұрағат деректері абайтанудың керегесін кеңейтуге септігін тигізгені жөнінде әдебиетші-тарихшы мамандар оң пікірлер білдірді. Осындай іргелі зерттеулердің жемісі ретінде 3. Тайшыбай Қарағанды және Солтүстік Қазақстан мемлекеттік университеттерінде жиырма жылға таяу абайтану дәрістерін алғаш бастап, жүргізіп келеді.

Әдебиет және баспасөз тарихы мәселесі 3. Тайшыбай шығармашылығында үнемі қазақ халқының қоғамдық ой-пікірінің тарихымен, ұлт-азаттық қозғалыстарының тарихымен сабақтас өріліп отырады.

Автордың қаламынан туған «Мағжанның Қызылжары» («Астана-Полиграфия», 2007) монографиясы ақынның өмірі мен қызметі туралы мағлұматтарды нақты жазба деректермен, мұрағат құжаттарымен байытқан бірегей құнды еңбек ретінде бағаланды. Кітапта Мағжан Жұмабаевтың күрескер-ақын болып қалыптасуына Әлихан Бөкейхан, Ахмет Байтұрсынұлы, Міржақып Дулатов, Мұхтар Әуезов, Смағұл Сәдуақасов, Қошмұхамет Кемеңгеров т.б. Алаш көсемдерінің қалай ықпал еткені жазба деректермен тиянақталады. Ақын, азамат Мағжан қазақ халқының тәуелсіздігі үшін күрескен қайраткерлердің жуан ортасынан көрінеді. Осы еңбекте алғаш рет «Мағжанның өмірі мен шығармашылығының елеулі кезеңдері» деген анықтама деректер беріліп, ұлы ақынның шығармашылық өмірбаяны ғылыми түрде тұңғыш рет уақыт ретімен, уақиғалар желісімен нақтыланды. Мағжан Жұмабаевтың XX ғасырдың алғашқы ширегіндегі Алашорда үкіметі құрамындағы журналистік, публицистік қызметтері, 1918 жылы Петропавлда «Жас азамат», 1920-1922 жылдардағы «Кедей сөзі» және «Бостандық туы» газеттерін ұйымдастырған еңбегін жан-жақты ашты.

3. Тайшыбайдың ұстаздық тәжірибесінде XX ғасырдың басындағы қазақ әдебиетінің тарихы лайықты орын алады.

Бұл саладағы зерттеулері негізінде Ахмет Байтұрсыновтың, Мұхтар Әуезовтің, Смағұл Сәдуақасовтың шығармашылығы жөнінде бірқатар мақала жариялады, арнайы курстар мен семинарлар дайындап, өткізіп келеді.

Әуелден баспасөз тарихшысы және теоретигі ретінде қалыптасқан Зарқын Тайшыбайдың революцияға дейінгі қазақ және орыс мерзімді баспасөзінің тарихы, журналистиканың теориясы мен практикасы салалары бойынша жасаған зерттеулері өз алдына бір сала. Мысалы: «Баспасөз тарихы» оқу құралы, (9,8 б.т., 2003), «Алаш көсемсөзі» көмекші оқу құралы (14 б.т. 2003), «Қазақ журналистикасының тарихын» оқытудың әдістемесін, типтік оқу бағдарламасы және «Орыс журналистикасының тарихы» бойынша әдістемелік құрал, «Қазақстанның солтүстігіндегі қазақ газеттерінің тарихынан» оқу құралын (12.б.т., 2013), «Қазақша жастар баспасөзі» монографиясы. 3. Тайшыбай жазған «Журналистиканың құқықтық негіздері» (20 б.т. 2007) Қазақстандағы журналист даярлайтын оқу орындарындағы осы тектес тұңғыш әрі жалғыз оқу құралы. Журналистика мамандығы бойынша жаңа тұрпатты оқулықтар мен оқу құралдарын дайындаған еңбегі Қазақстан жоғары оқу орындары қауымдастығы тарапынан Ахмет Байтұрсынов атындағы «Саңлақ автор» төсбелгісіне лайық бағаланды.

Профессор 3. Тайшыбай ана тілінің жанашыры ретінде ерте танылған. 1989 жылы «Қазақ тілі» қоғамы алғаш ұйымдастырыла бастағанда, оның Қарағанды облыстық ұйымын басқарды, кейін «Қазақ тілінің жанашыры» төсбелгісімен алғашқылардың қатарында марапатталды (2009) және арнайы қордың таңдауына ілігіп, құрметтелді (2014). Аудармашы ретінде еліміздің жоғары оқу орындары үшін ғылым мен білімнің әр саласынан жиырмаға тарта оқулық пен оқу құралдарын қазақшаға аударып, ана тілінің мемлекеттік дәрежесін өсіруге, қолданыс аясын кеңейтуге үлес қосты. Мысалы, Қарағанды политехника үшін «Материалдар үйкелісі», «Жоғары математика» (А. Ермеков) оқулықтарын, Қарағанды кооператив институтының, медицина институтының тапсырысымен бірнеше оқу құралын,

«Омыртқа остеохондрозы» монографиясы мен «Жүйке аурулары» (С. Қайшыбаев) оқулығын орысшадан аударды. Жоғары оқу орындарына арнап «Аударманың тарихы, теориясы мен практикасы (ЖОО студенттеріне және аудармашыларға арналған, (2001) және «Аудармашыларға көмекші» (2004) оқу құралдары тиісті оқытушылар мен мамандардың қажетін өтеп келеді.

Ұстаз әрі ғылым қайраткері Зарқын Тайшыбайдың тарихшы ретіндегі еңбегі ғылыми ортада лайықты бағасын алған. Ол Қазақстан тарихының көкейкесті мәселелерімен ерте айналысып, бірқатар жемісті нәтижелерге қол жеткізді. «Жақып Ақбаев. Күрескерлік өмірбаяны» (Н.О. Дулатбековпен бірге, Алматы, «Жеті жарғы», 1997) деген монографиясы Алаш көсемдерінің тарихи еңбегі мен азаматтық тұлғасын ашып көрсететін алғашқы еңбектердің бірі болатын. С.-Петербург, Омбы және Алматы мұрағаттарынан іздеп тауып, ғылыми айналымға қосылған құнды деректер XX ғасырдың басындағы азаттық күресінің шежіресіне қосылған бағалы үлес еді. «Қазақстанның мемлекет және құқық тарихы» Ж. Омари және Н.Дулатбековпен бірге Алматы, «Жеті жарғы» (1997) хрестоматиясы студенттердің қазақша оқу құралына деген қажетін өтеп, заңгер мамандардың ықыласына ие болды.

Ұлт мәдениеті мен өнерінің жоқшысы ретінде танылған З. Тайшыбайдың «Алтын бесік ән орда» (1998. «Болашақ-баспа», алғысөзін проф. Ш. Қажығалиев жазған) кітабында Қазақстанның орталық аймағындағы әншілік дәстүр мен аты ұмытылып бара жатқан халық композиторлары мен орындаушылардың шеберлігі жақсы зерттелген. Әнші-сазгер әрі ақын Мәди Бәпиұлы өмірін архив құжаттарымен зерттеді. Музыкатанушы этнограф А.В. Затаевичтің 1926 жылдың жазында Орталық Қазақстандағы Қу-Қарқаралы атырабын аралап, қазақ музыка мұрасын жинап, ғылыми-тарихи бағасын берген қымбат еңбегін З. Тайшыбай арнайы зерттеп, көптеген тың деректерді жарыққа шығарды. Білгір өнертанушы зерттеушінің қаламынан Айтбай, Ғаббас, Әміре, Мұсылманқұл, Жақыпбек Елебеков, Қали Байжанов қатарлы

ұлы әншілерден бастап, Шамғон Қажығалиев, Қаршыға Ахмедияров, Ришад Абдуллин, Әлібек Дінішев, Ілия Жақанов сияқты өнер шеберлерінің шығармашылық бейнесін ұлықтайтын мақалалар туды. Ол сексенінші жылдардың басында-ақ Қарағанды облысында айтыс өнерін жаңғыртушылардың қатарынан табылды, республикаға танымал бірнеше айтыс ақынын тәрбиеледі.

Алпыс жылға тарта қолынан түспеген зерттеушінің, жоғарыда аталған ұланғайыр шығармашылығында, әсіресе, ерекше көрінетіні, сөз жоқ, ХҮІІІ ғасырдағы Қазақ хандығының тарихы, оның ішінде Абылай ханның өмірі мен қызметін зерттеуі. Зарқын Тайшыбай соңғы 20 жыл бойы абылайтану тақырыбымен үзбей айналысып келеді. Қазақстанның тәуелсіздік туын тігіп, ғасырлар койнауында қалған қазынасын аша бастаған кезде-ақ, Ресей мұрағаттарынан бұрын жинаған деректеріне жаңа көзбен қарап, Абылай ханның тарихи бейнесін көне құжаттар негізінде жаңғыртуда зерттеушілік ұшан-теңіз еңбегі бар. Автордың «Абылай хан» (құжаттар мен материалдар жинағы, 32 б.т. «Астана», 2005) кітабы қазақ тілінде 10 мың дана болып басылып, бүкіл елімізге тарады. Кітапта қазақ тіліне тұңғыш аударылып, уақыт ретімен тізілген жазба деректер ХҮІІІ ғасырдағы қазақ тарихын зерттеушілерді қызықтырды, Абылай тақырыбына қалам тартқандардың әрқайсысы бұл еңбекке соқпай кеткен жоқ десе болады.

Профессор З. Тайшыбай Қазақстан Тәуелсіздігінің 20 жылдығына лайықты тарту ретінде «Қазақтың ханы – Абылай». Заманы, өмірі, қызметі», (80 б.т. Алматы, «Ел-шежіре», 2011) деген атпен екі томдық тағы бір еңбегін ұсынды. Іргелі зерттеу еңбегінде Абылай ханның тарихнамасы мен тарихына қатысты 600-ге тарта құжат, мұның ішінде Ресей мұрағаттарынан тұңғыш рет ашылған 250 құжат ғылыми айналымға енгізілді. Бұл кітаптарға Абылай ханның туғанына 300 жыл толуына арналып, 2013 жылғы 5-6 қазан күндері өткізілген Халықаралық ғылыми-практикалық конференцияда тақырыптық көрмеден көрнекті орын берілді. Қазақстан тарихшыларының конгресінде

«Астана, 2013) тарихшы мамандардың лайықты бағасын алып, қазақ тарихының нағыз энциклопедиялық дерек көзі ретінде «Мәдени мұра» бағдарламасы аясында арнайы серия қатарына қосылған бұл кітаптар Зарқын Тайшыбайды білікті деректанушы ғалым, қажырлы еңбеккер ретінде көрсетті. Осындай деңгейде, қыруар деректерді терең зерттеу үстінде дүниеге келген бұл еңбектер абылайтану ғылымының негізі болып табылады. 2013 жылғы 25 қазанда Астана қаласында өткен «Қазақстан тарихшыларының II Ұлттық конгресінің» қорытынды құжатына З.С. Тайшыбайдың зерттеулері нәтижесінде «Абылайтану» Қазақстан тарихының арнайы саласы болып қалыптасқаны жазылды. Ұлт тарихының аса маңызды кезеңінің айнасындай, жас ұрпақты Отансүйгіштікке, ерлікке, төзімділікке тәрбиелейтін абылайтану тақырыбы зерттеуші Зарқын Тайшыбайдың ғылыми шығармашылығында ерекше орын алады.

Еліміздің Білім және ғылым министрлігі 2007–2009 жылдарға арналған ғылыми зерттеулер жоспарына М. Қозыбаев атындағы Солтүстік Қазақстан мемлекеттік университетінің профессоры Зарқын Тайшыбай ұсынған «Абылайтанудың тарихнамалық және тарихи проблемалары» деген тақырыбы үздік танылып, «Қазақстанның интеллектуалдық қуат-қазынасы» саласы бойынша қабылданып, мемлекет тарапынан арнайы қаржыланды.

Қазақстан Республикасы Жоғарғы ғылыми-техникалық кеңестінің шешімімен «Елдің зияткерлік әлеуеті» басымдығы, «2011–2013 ж. ғылыми және ғылыми-техникалық қызмет» бағдарламасы бойынша «Қазақстанның тұрақты дамуының негізі ретінде ұлттық идеяны қалыптастыру аясында қазіргі абылайтанудың тарихнамалық және тарихи проблемалары» деген тақырыбы үшін М. Қозыбаев атындағы СҚМУ профессоры З. Тайшыбайға екінші рет үш жылға мемлекеттік грант берілді. Әріптесіміз «Абылай хан» тұлғалық энциклопедиясын («Қазақ энциклопедиясы», бас редакторы Бауыржан Жақып. Алматы, 2013., 55,9 б.т.) шығару алқасына мүше ретінде еліміздің айтулы ғалымдары қатарынан орын алды. Әрі авторы ретінде маңызды зерттеулерімен танылды.

Энциклопедияда 3. Тайшыбайдың өз атынан жазылған 37 мақалаға орын берілген, басқа жүзден аса мақала осы зерттеушінің еңбектеріне негізделген.

2001 жылы Солтүстік Қазақстан мемлекеттік университетінде өзі құрған «Атамекен» этномәдени ғылыми-зерттеу Орталығы аясында 3. Тайшыбай еліміздің теріскей аймағының тарихы мен топонимиясын зерттеп, өлкетану тұрғысында бірқатар құнды еңбектер берді, зерттеушілер тобына жетекшілік етті. Өлке тарихына байланысты нақты деректерге негізделген мақалаларында, ол бұрыннан қалыптасып, ұшқыр пайымдалған мәселелерді тиянақтады, алаш қайраткерлерінің ұлт азаттығы жолындағы күресін жаңа қырынан ашып көрсететін 47 мақала жазып, беделді басылымдарда жариялады. Оның қаламынан туған «Қазақстанның солтүстігіндегі қазақ газеттері (1917–1936 ж.) және «Қазақша жастар баспасөзі», «Абылай атын ардақтап», «Мағжанның Қызылжары», «Сыр сандығым – Қызылжар», «Есіл даласы» -100 және «Жас азамат» - 95» (Петропавл, 2014.,11 б.т.,С. Мәліковамен бірге), деген монографиялары тікелей осы Солтүстік өңірдің тарихына арналған. Автор бұл зерттеулерінде Есіл өлкесін ежелден мекендеген қазақтардың алды үш жүз, соңы екі жүз жылдық өмірі мен тұрмысын талдайды. Бұл тақырып (А. Ыбыраева, С. Мәліковамен бірге жазған) «Солтүстік Қазақстан облысы: тарих және тағылым» деген көлемді монографияда (2016, 300 бет) одан ірі дамытылған. Ономастика мәселелеріне арналған «Атамекен атаулары». (К. Ахметжанова, С. Мәлікова, К. Оспановпен бірге) 2015. 350 бет.) деген ғылыми еңбекте ежелгі Есіл бойының тарихи топонимиясына байланысты көптеген қызықты деректер тұңғыш рет ғылыми жүйеленіп, жарық көрді. Әсіресе, осыдан екі жүз жыл бұрынғы жер-судың, қазақтың қоныстарының 2500-ге тарта атауы антропонимдердің, этнонимдердің ғылыми-танымдық құны қымбат.

З.С. Тайшыбай көптеген ғылыми және педагогикалық кітаптарға жауапты шығарушы, редактор болды. Олардың қатарында «Қазақтың тарихи дастаны». Рақым Б. Алматы,

1997; «Абайдың саяси-құқықтық мұралары және қазіргі заман», 1995; «Жастарды патриоттық рухта тәрбиелеу». Меңлібаев Қ., 1999; «Тарихи өлкетану мәселелері». Смағұлов Ғ. Қарағанды, 1999; «Сарарқаны өрт алды «1916 жыл) С. Мәлікова, Петропавл, 2012; «1916 жылғы ұлт-азаттық көтеріліске байланысты тарихи жырлар». Ж. Ахметжанова. Алматы, 2009; «Академик Е.А. Бөкетов». Петропавл, 2006, тағы басқалары бар.

Зарқын Сыздықұлы тәжірибелі ұстаз, республикадағы журналистік білімді ұйымдастырушыларының бірі ретінде білім берудің халықаралық заманауи тәжірибесін игеруден жалыққан емес. Ол «Орталық Азияда журналистік білім беру» атты халықаралық семинардың мүшесі. 2007–2012 жылдары 13 журналистика магистрін дайындады.

2001 жылы АҚШ Мем. департаментінің шақыруымен «АҚШ-та журналистер даярлау» бағдарламасы бойынша АҚШ-тың бес университетінде болып, лекция оқыды, семинарлар өткізді. ҚХР Шыңжан университетінде, Қоғамдық ғылымбар академиясында (2012) халықаралық конференцияларға қатысты, Прага университетінде (2013) қазіргі БАҚ және журналистер даярлау мәселесі бойынша баяндамалар жасады.

«Қазақстан білім беру саласының Құрметті қызметкері» (2002), жаңа тұрпатты оқулықтар жасағаны үшін Қазақстан Жоғары оқу орындары қауымдастығының А. Байтұрсынов атындағы «Саңлақ автор» төс белгісімен (2007), «Қазақ тілінің жанашыры» төс белгісімен (2009), Қазақстан республикасы Білім министрлігінің Грамоталарымен (1999, 2014), Байланыс және ақпарат министрлігінің Құрмет грамотасымен (2011), Қарағанды және Солтүстік Қазақстан облыстары Әкімінің Құрмет грамотасымен, Республика журналистер одағының Құрмет дипломымен марапатталған, Республика Ішкі әскерлер қолбасшысының төс белгісін (2012), «Қазақстанның Құрметті журналисі» атағын алған. Ұзақ жылғы ұстаздық қызметі мен 2007–2011 жылдардағы ғылыми-педагогикалық жетістіктері лайықты бағаланып, 2012 жыл «Республика жоғары оқу орнының үздік

оқытушысы» құрметті атағына ие болды. Қазақстан Республикасы Президентінің 2016 жылғы 5 желтоқсандағы Жарлығымен З.С. Тайшыбайға Қазақстанның Еңбек сіңірген қайраткері Құрметті атағы берілді.

Зарқын Сыздықұлы тәжірибелі ұстаз, республикадағы журналистік білімді ұйымдастырушыларының бірі ретінде білім берудің халықаралық тәжірибесін игеруден жалыққан емес. Ол «Орталық Азияда журналистік білім беру» атты халықаралық семинардың мүшесі. 2007-2021 жылдары 29 журналистика магистрін дайындады.

А.Қ. Қазықанова

Основные даты жизни и деятельности профессора Тайшыбая Заркына Сыздыковича

1. Родился 31 марта 1942 года в Кувском (Каркаралинском) районе Карагандинской области.
2. В 1959 году, по окончании средней школы, работал механизатором в колхозе, литработником, заведовал орготделом райисполкома. Был заместителем редактора, редактором районной газеты, заведующим отделами Карагандинской областной газеты «Орталық Қазақстан».
3. В 1964-70 годы учился на факультете журналистики КазГУ им. С.М. Кирова (ныне Национальный университет им. Аль-Фараби) по специальности «Журналистика», затем поступил в аспирантуру на кафедру «Истории журналистики».
4. С 1992 года старший преподаватель кафедры казахского языкознания, заведующий кафедрой и отделением журналистики КарГУ им. Е.А. Букетова.
5. В 1993 году организовал кафедру журналистики в КарГУ им. Е. Букетова.
6. В 1997 году защитил диссертацию по теме «Некоторые дореволюционные источники абаеведения» и стал кандидатом филологических наук.
7. С 2000 года доцент, докторант, профессор Северо-Казахстанского государственного университета им. М. Козыбаева.
8. В 2001 году организовал специальность «Журналистика», где успешно ведет преподавательскую работу.
9. 2001-2013 годы - руководитель Методического совета СКГУ по специальности «Журналистика», член Ученого совета и ректората.
10. С 2001 года по настоящее время руководитель научного центра «Этнокультурных исследований» СКГУ им. М. Козыбаева.

Награды:

Государственные и межгосударственные награды

1. Медаль «За трудовое отличие» (в ознаменование 100-летия со дня рождения В.И. Ленина), 1970.
2. Медаль «Ветеран труда», 1990.
3. Почетное звание «Заслуженный деятель Казахстана» (Қазақстанның еңбек сіңірген қайраткері) — Указ Президента РК от 5 декабря 2016 года.
4. Юбилейная медаль «25 лет Независимости Республики Казахстан», 2017.
5. Звание «Почётный гражданин Северо-Казахстанской области», 13 июля 2025 года.
6. Ведомственные награды и знаки отличия
7. Нагрудный знак «Ғылымды дамытуға сіңірген еңбегі үшін» (За заслуги в развитии науки) — Министерство образования и науки РК, 4 апреля 2022 года.
8. Почетный работник образования РК, 2002.
9. Заслуженный деятель Высшей школы Казахстана, 2018.
10. Нагрудный знак «Қазақ тілінің жанашыры», (Покровитель языка), 2009.
11. Нагрудный знак «25 лет правоохранительным войскам Республики Казахстан».
12. Нагрудный знак «100 лет государственному архиву Северо-Казахстанской области», 8 сентября 2023 года.
13. Звание «Лучший краевед республики» (Нагрудный знак № 44), 2018.

Награды в области журналистики

14. Почетный знак «Почетный журналист Казахстана» (Союз журналистов Казахстана, удостоверение № 318), 2012.
15. Золотая медаль Союза журналистов Казахстана за выдающиеся заслуги, 22 марта 2020 года.
16. Почетный диплом Союза журналистов Казахстана, 2002.
17. Юбилейная медаль «90 лет областной газете «Ortalyq Qazaqstan», 3 ноября 2021 года.

Академические звания и медали вузов

18. Академик Национальной академии наук Казахстана, 2020.
19. Почетный профессор Казахстана, 2020 (подтверждено нагрудным знаком, Нур-Султан, 2021).
20. Медаль им. А. Байтурсынова «Саңлақ автор», 2008.
21. Почетная медаль имени Ахмета Байтурсынова, 22 апреля 2022 года.
22. Победитель Республиканского конкурса «Лучший преподаватель ВУЗа», 2012.
23. Большая золотая медаль СКГУ им. М. Козыбаева, 2012.
24. Золотая медаль имени М. Козыбаева, 2018.
25. Серебряная медаль «Лучший выпускник КазНУ им. аль-Фараби», 2018.
26. Почетный профессор КарГУ им. Е.А. Букетова, 2012.
27. Почетный профессор Карагандинского университета «Болашак», 2012.

Почетные грамоты и признание

28. Почетная Грамота Министерства образования и науки РК, 1998.
29. Почетная грамота Министерства связи и информации РК, 2012.
30. Почетная грамота Акимата Северо-Казахстанской области, 2002.
31. Почетная грамота Акимата Карагандинской области, 2012.
32. Знак «Почетный ветеран» Северо-Казахстанской области, 5 мая 2022 года.
33. Именная ель на Площади почетных деятелей области (г. Петропавловск, ул. Абая), 2017.
34. Стипендия акимата Северо-Казахстанской области за значительный вклад в развитие литературного сообщества региона, 2026.
35. Открыт кабинет имени Профессора З.С. Тайшибая, 18 марта 2024 года.

Тайшыбай Заркын Сыздыкович

Родился 31 марта 1942 года в Кувском (Каркаралинском) районе Карагандинской области. После окончания Кувской казахской средней школы работал механизатором в колхозе, литработником, заместителем редактора, редактором районной газеты, заведующим отделами Карагандинской областной газеты «Орталық Қазақстан». Окончил факультет журналистики КазГУ им. С.М. Кирова (ныне Национальный университет им. Аль-Фараби) по специальности «Журналистика» и аспирантуру на кафедре «Истории журналистики».

С 1992 года старший преподаватель, заведующий кафедрой журналистики КарГУ им. Е.А. Букетова. С 2000 года доцент, докторант, профессор Северо-Казахстанского государственного университета им. М. Козыбаева. В 2001 году организовал специальность «Журналистика», где успешно ведет преподавательскую работу.

Руководитель Методического совета СКГУ по специальности «Журналистика», член Ученого совета (2001-2008 гг.), ректората СКУ (с 2001 г. - по настоящее время), член редколлегии «Вестника СКУ им. М. Козыбаева», председатель общества «Қазақ тілі».

С 2001 года руководитель научного центра «Этнокультурных исследований» СКГУ им. М. Козыбаева, кандидат филологических наук (1997 г.), доцент (2006). Тема диссертации: «Некоторые дореволюционные источники абаеведения».

Занимается исследованиями по истории казахской литературы начала 20 века, ввел курс абаеведения, написал 19 статей о творчестве А. Байтурсынова, М., Ауезова, М. Жумабаева, С. Садуакасова и др.

Разработана рабочая учебная программа по истории казахской журналистики (1870-2000 гг.) и методическое пособие по истории русской журналистики. Вопросы краеведения и ономастики занимают солидное место в творчестве З. Тайшыбая. Им написан, на основе архивных

материалов, ряд статей, освещающих важнейшие этапы Северного региона и области. Издана книга «Атамекен атаулары» (в соавторстве с К. Оспановым и К. Ахметжановой, Петропавл, 12 п.л. 2010), «Сыр сандығым – Қызылжар» (из истории Северного Казахстана), 2014, 12 п.л.

Является ответственным редактором научных и педагогических изданий: Рахим Б. Казахская историческая поэма. - Алматы, 1997; Политико-правовое наследие Абая и современность. - Караганды, 1995; Менлибаев К.Н. Патриотическое воспитание молодежи. - Караганды, 1999; Смагулов К. Историческое краеведение. - Караганды, 1998; Ахметжанова Ж.Б. Исторические стихи, связанные с восстанием 1916 года. - Алматы, 2009; Академик Е.А. Букетов. - Петропавловск, 2006; Ахметжанова Т. Поэзия М. Кангожина. - Петропавл, 2007.; Ғ. Мүсірепов мұрасы: Халықаралық ғылыми - практикалық конференцияның материалдары 20-21 наурыз. - Петропавл, 2002. - 168 б.; Ғасырлар тоғысындағы журналистика: өзекті мәселелері мен келешегі: Халықаралық конференция 25-26 сәуір. Журналистика на рубеже веков: проблемы и перспективы: Международная конференция 25-26 апреля. - Қарағанды: Е.А. Бөкетов атындағы ҚарМУ. Қарағанды, 2002; Актуальные проблемы высшей школы в третьем тысячелетии. Материалы международной научно-практической конференции 7-8 ноября. - Петропавловск, 2002.-266 с.; Абылай хан – тарих және қазіргі кезең: Халықаралық ғылыми-практикалық конференциясының материалдары. Абылай хан – история и современность: Материалы международной научно - практической конференции. - Петропавл, 2006. -145 б.

Он один из составителей энциклопедии: Караганды. Карагандинская область. - Алматы, 1989, где выступил автором около 100 словарных и обзорных статей и научным консультантом издания. Автор 43 статей в Казахской Советской энциклопедии и 37 статей в энциклопедии Абылай хан, изданной в 2013 году. З. Тайшыбай внес значительный вклад во внедрение казахского языка в науку

и современное образование. Им переведены с русского на казахский язык учебники для ВУЗов: «Невропатология», «Нервные болезни», «Физическая химия», «Дизайн в промышленности», «Сопротивление материалов», серия учебников по организации и экономике торговли. Является основателем и первым председателем областного общества «Қазақ тілі» (1989) в Карагандинской области.

Автор 2-х томного издания об Абылай хане (Қазақтың ханы - Абылай: Өмірі мен қызметіне қатысты құжаттар мен материалдар. - Алматы: Ел-шежіре. – 2011) и составитель энциклопедии Абылай хан: Энциклопедия / З. Тайшыбай.- Алматы: Қазақ энциклопедиясы, 2013, один из немногих, кто занимается изучением жизни и деятельности выдающегося государственного деятеля Казахстана.

Заркын Сыздыкович опытный педагог и организатор журналистского образования в республике, основал специальность «Журналистика», вторую после КазГУ, организовал кафедру журналистики в КарГУ им. Е.А. Букетова (1993), член международного семинара "Журналистское образование в Центральной Азии".

В 2001 году по приглашению Госдепартамента США посетил 5 университетов по программе «Подготовка журналистов в США», выступал с докладами на международных конференциях по проблемам современных СМИ и подготовки журналистов.

Награжден нагрудным Знаком «Почетный работник образования Казахстана» (2002), нагрудным знаком Ассоциации вузов Казахстана «Саңлақ автор» им. А. Байтұрсынова (2007), медалью «Қазақ тілінің жанашыры» (2009), нагрудным знаком «Почетный журналист Казахстана» (2011), Почетными грамотами Министерства образования и науки Республики Казахстан (2000) и Министерства информации и связи (2011), Почетной грамотой Акима Северо-Казахстанской области (2002), Почетным дипломом Союза журналистов Казахстана (2002). В 2012 г. обладатель гранта «Лучший преподаватель года». Указом Президента Республики Казахстан от 5 декабря 2016

года Заркыну Сыздыковичу присвоено Почетное звание Заслуженный деятель Казахстана

В феврале 2014 года в актовом зале Северо-Казахстанского государственного университета состоялась презентация книги кандидата филологических наук, профессора СКГУ Заркына Тайшыбая «Сыр сандығым - Қызылжар», где автор делает попытку с нового исторического ракурса проанализировать сложные и противоречивые события после октябрьского периода в Северном Казахстане. Выступившие на презентации главный редактор областной газеты «Солтүстік Қазақстан» Карибай Мусырман, директор Северо-Казахстанского областного архива Сауле Маликова, руководитель областного казахского культурно-просветительского центра «Асыл мура» Танат Сугирбаев, учительница истории казахской классической гимназии Альбина Некебаева, кандидат филологических наук Жанар Таласпаева и другие выразили уверенность в том, что книга «Сыр сандығым - Қызылжар» станет важным источником полезных сведений для молодых исследователей истории края. В 2016 году им изданы были еще две книги:

Солтүстік Қазақстан облысы: тарих және тағылым: Монография. - Петропавл, 2016.- 288 б.-(бірлескен: Мәлікова С., Ибраева А.)

«—Я выбрал тернистый путь исследователя, - говорит ученый и журналист. - Может быть, сделал я немало, раз мои труды получают высокую оценку. Но многое еще недоделано, недописано. Сложить перо мне еще рано».

Заркын Сыздыкович Тайшыбай является сегодня автором более 100 научных статей, учебных пособий и монографий по истории, культуре Республики, причем многие из них посвящены истории Северо-Казахстанской области и г. Петропавловска.

Заркын Сыздыкович, как опытный педагог, один из организаторов журналистского образования в республике, не устает осваивать международный опыт образования. Он является членом международного семинара «журналистское

образование в Центральной Азии». В 2007-2021 годах подготовил 29 магистров журналистики.

Н.Е. Косарева

3.С. Тайшыбайдың кітаптары мен ғылыми еңбектерінің тізімі

Кітаптары - Книги:

1. «Есіл даласы» - 100. «Жас азамат-95»: Жинақ, Петропавл: Северный Казахстан, 2012.- 280 б.- (бірлескен: Мәлікова С.).
2. Абай және баспасөз. - Караганда: КарГУ им. Е.А. Букетова, 1997.- 180 б.
3. Абайтану арнасында (1889-1916): монография.- Петропавл; Астана, 2006. - 258 б.
4. Абайтану ұшқындары (Ақынның көзі тірісінде жарияланған шығармалары): оқу құралы / З. С. Тайшыбай. - Петропавл: М.Қозыбаев атындағы СҚУ, 2025. - 107 б.
5. Абылай атын ардақтап: оқу құралы - Петропавл: М. Қозыбаев атындағы СҚМУ, 2014. - 204, [2] б.
6. Абылай хан тарихы: Өмірі мен қызметіне қатысты құжаттар мен зерттеу материалдары: Тайшыбай З.С. Ғылыми басылым. - Петропавл, 2021.- Т.1.- 564 б.
7. Абылай хан тарихы: Өмірі мен қызметіне қатысты құжаттар мен зерттеу материалдары: Тайшыбай З.С. Ғылыми басылым. - Петропавл, 2021.- Т.2.- 564 б.
8. Абылай хан тарихы: Өмірі мен қызметіне қатысты құжаттар мен зерттеу материалдары: Тайшыбай З.С. Ғылыми басылым. - Петропавл, 2021.- Т.3.- 568 б.
9. Абылай хан: Өмірі мен қызметіне қатысты құжаттар мен материалдар жинағы / Құраст. З.С. Тайшыбай. - Петропавл: Астана, 2005. - 477 б.
10. Абылай хан: Энциклопедия / З. Тайшыбай.- Алматы: Қазақ энциклопедиясы, 2013. — 597 б.
11. Алаш көсемдерінің өсиет-өнегесі: оқу құралы / Г. Б. Ахметжанова, З. С. Тайшыбай. - Петропавл: М.Қозыбаев атындағы СҚУ, 2021. - 186 б.
12. Алаш көсемдерінің өсиет-өнегесі: оқу құралы / Г. Б. Ахметжанова, З. С. Тайшыбай. - Петропавл: М.Қозыбаев атындағы СҚУ, 2021. - 186 б.

13. Алаш көсемсөзі: Хрестоматия / құраст. Тайшыбай З.С. - Петропавл: М. Қозыбаев атындағы СҚМУ, 2003. - 254 б.
14. Алтын бесік ән орда. – Тайшыбай З.С. Қарағанды: Болашақ, 1997. - 150 б.
15. Атамекен атаулары: Монография.- Петропавл: Северный Казахстан, 2014.- 350 б.- (бірлескен: Ахметжанова К., Мәлікова С., Карашев К.).
16. Аударманың тарихы, теориясы мен тәжірибесі: Оқу құралы. - Петропавл, 2002. – 72 б.
17. Әбілқайыр хан және орыс әкімшілігі 1730-1752 жылдар: оқу-әдістемелік құралы / З. С. Тайшыбай. - Петропавл: М. Қозыбаев атындағы СҚМУ, 2019. - 200 б.
18. Бабадан қалған байтағым: 5В050400 "Журналистика" мамандығының студенттері үшін оқу-әдістемелік құралы / З. С. Тайшыбай. - Петропавл: М. Қозыбаев атындағы СҚМУ. - 2017. Т.1. - 253 б.
19. Бабадан қалған байтағым: 5В050400 "Журналистика" мамандығының студенттері үшін оқу - әдістемелік құралы / З. С. Тайшыбай. - Петропавл: М. Қозыбаев атындағы СҚМУ. - 2017. Т.2. - 256 б.
20. Баспасөз тарихы: Әдістемелік оқу құралы / З. Тайшыбай. - Петропавл: М. Қозыбаев атындағы СҚМУ, 2003. - 181 б.
21. Жас азамат» газеті (31 шілде 1918 - 8 ақпан 1919): көмекші оқу құралы.- Петропавл: М. Қозыбаев атындағы СҚМУ, 2016.- 150 б.
22. Журналистикаға кіріспе: 5В050400 "Журналистика" мамандығының студенттері үшін оқу-әдістемелік құрал / З. С. Тайшыбай, Ә. Ж. Сәуірбаева. - Петропавл: М. Қозыбаев атындағы СҚМУ, 2017. - 106 б.
23. Журналистиканың құқықтық негіздері: Оқу құралы. - Петропавл: М. Қозыбаев атындағы СҚМУ, 2008. - 312 б.
24. Журналистің жемісті жолы: оқу құралы / З. С. Тайшыбай. - Петропавл: М.Қозыбаев атындағы СҚУ, 2024. - 206 б.
25. Қазақ баспасөзінің тарихынан: оқу құралы / З. С. Тайшыбай, Г. Б. Ахметжанова. - Петропавл: М.Қозыбаев

атындағы СҚУ, 2024. - 181 б.

26. Қазақ журналистикасының тарихы: оқу-әдістемелік құрал / З. С. Тайшыбай, Ә. Ж. Сәуірбаева. - Петропавл: М. Қозыбаев атындағы СҚМУ, 2017. - 96 б.
27. Қазақстан тарихы архив құжаттарында. Кіші жүз бен Орта жүздің Ресейге бодан болуы және Абылай сұлтанның жоңғар тұтқынан босауы: оқу құралы / Г. Б. Ахметжанова, Н. Қ. Ахметова, З. С. Тайшыбай. - Петропавл: М.Қозыбаев атындағы СҚУ, 2025. - 193 б.
28. Қазақстанның солтүстігіндегі қазақ газеттерінің тарихынан: оқу құралы. Тайшыбай З.С. - Петропавл: М. Қозыбаев атындағы СҚМУ, 2013. - 174 б.
29. Қазақтың ханы - Абылай: Дәуірі, өмірі мен қызметіне қатысты құжаттар мен материалдар / З. Тайшыбай. - Алматы: Ел-шежіре, 2011.- Т.1. – 640 б. - (Мәдени мұра).
30. Қазақтың ханы - Абылай: Дәуірі, өмірі мен қызметіне қатысты құжаттар мен материалдар / Құраст. З. Тайшыбай. - Алматы: Ел-шежіре, 2011.- Т.2. - 640 б. - (Мәдени мұра).
31. Қазақша жастар баспасөзі (1918-1991): әдістемелік оқу құралы. - Петропавл: М. Қозыбаев атындағы СҚМУ, 2014. - 144 б.
32. Мағжан Жұмабай өмірі мен шығармашылығының шежіресі. Монография. - Петропавл: Северный Казахстан, 2018.- 460 б. 1 том.
33. Мағжан Жұмабай өмірі мен шығармашылығының шежіресі. Монография. - Петропавл: Северный Казахстан, 2018.- 460 б. 2 том.
34. Мағжанның Қызылжары: ғылыми басылым / З.С. Тайшыбай. - Петропавл: М. Қозыбаев атындағы СҚМУ, 2006. - 341 б.
35. Мағжанның Қызылжары: Зерттеу. - Астана: Астана-полиграфия, 2008. - 232 б. - (Уақыт және қаламгер).
36. Мағжанның өмірі мен шығармашылығы: әдістемелік оқу құралы / Г. Б. Ахметжанова, З. С. Тайшыбай. - Петропавл: М. Қозыбаев атындағы СҚМУ, 2019. - 216 б.
37. Солтүстік Қазақстан облысы: тарих және тағылым:

Монография. - Петропавл, 2016.- 288 б.- (бірлескен: Мәлікова С., Ибраева А.).

38. Сыр сандығым - Қызылжар: Солтүстік Қазақстан облысының тарихынан / Тайшыбай З.С. - Астана, «Принт» баспасы, 2013.- 250 б.
39. Хрестоматия по истории государства и права: Учебное пособие. - Алматы: Жеті жарғы, 270 б. - (бірлескен: Н.О. Дулатбеков, Ж.О. Артықбаев).

3. С. Тайшыбайдың басшылығымен шыққан ғылыми еңбектер

1. Алғысөз. Ғ. Смағұлов «Балқантаудың басында», зерттеу . - Қарағанды: Арко, 1998.- 5 б.
2. Белецкая Наталья Петровна: Биобиблиографиялық көрсеткіш: Биобиблиографический указатель / сост.: О. М. Макаренко, А. К. Казиканова, З. Тайшыбай. - Петропавловск: СКГУ им. М. Козыбаева, 2016. - 56 с.
3. Дулатбеков Н.О. Русско-казахский словарь юридических терминов / Рец. З.С. Тайшыбай - Алматы: Жеті жарғы, 1997.- 3 б.
4. Памяти отца. / Ред. А.М. Газалиев. – Караганда: Арко, 1998. - 140 б.
5. Сыздық Б. Шандоз: Аяпбергеннің Сыздығы (1900-1980) / Ақылдас З. Тайшыбай. - Алматы: Мейрам-Б, 2012. - 112 б.
6. Тарихи жырлар тағылымы: Монография / Ред. Б. Ибрахим.- Алматы: Ғылым, 1999.- 310 б.
7. Тілеубай Т. Тәуелсіздігім –тұмарым.- Астана, 2017.

«Абылай хан» («Қазақ энциклопедиясы» баспасы, Алаты.-2011) энциклопедиясында З. Тайшыбайдың авторлығымен шыққан мақалалар

1. Абылайдың ата тегі, 35 б.
2. Абылайдың көрке шығармалардағы бейнесі, 37 б.
3. Абылайдың көкжартасы, 36 б.
4. Абылай сұлтанның хаттары, 49 б.
5. Абылайтанудың кеңес заманындағы жағдайы, 49 б.
6. Абылай ханның жоңғар тұтқынына түсуі, 64 б.
7. Абылай ханның күйлері, 64 б.
8. Абылай ханның суреті, 68 б.
9. Абылай ханның сүйегін антропологиялық зерттеу, 68 б.
10. Абылай хан тұлғасы Шәкерім шығармашылығында, 71 б.
11. «Абылай хан» экспозициялық кешені, 72 б.
12. Аксаков Мансұр, 80 б.

13. Ақыпбекұлы Аяпберген, 86 б.
14. Алыпқара, 90 б.
15. Андықожа Әлменбетұлы, 92 б.
16. Арал хандығы, 94 б.
17. Атығай, 109 б.
18. Әбсадықов Алмас, 109 б.
19. Әбілқайыр ханға Ресей патшасы Анна Иоановнаның жолдаған грамотасы, 112 б.
20. Әбілқайыр ханның Ресей бодандығын алғандығы туралы императрица Аннаға хаты, 115 б.
21. Бабақай батыр, 126 б.
22. Бабықов Керей, 126 б.
23. Байбек батыр, 127 б.
24. Байдалы Бекшеұлы, 128 б.
25. Байназар Бекболатұлы, 129 б.
26. Байтоқа Жолболдин, 130 б.
27. Бамбар, 135 б.
28. Бардзамаева Жарга, 137 б.
29. Баубек би, 143 б.
30. Дармабала, 177 б.
31. Дат батыр Қарабатыр ұлы, 178 б.
32. Бөкенбай Бесқұртқаұлы, батыр, 158 б.
33. Еділ қалмақтарының шығысқа қарай ұлы көші және Абылай ханның саясаты, 189-190 б.
34. Жаулыбай батыр, 218 б.
35. Көшімқожа, 267-268 б.
36. Қазақ-қырғыз қақтығыстары, 283 б.
37. Мырзахан Жақып, 390 б.
38. Татанайұлы Асқар, 474 б.

Мақалалары – Статьи

1972

1. Рақымжан Дүйсенбаев кім? // Сборник научных трудов КазГУ им. С.М. Кирова. Сер. Журналистика. - 972. - 4.

1973

2. Песни, которые не стареют // Индустриальная Караганда. - 1973. - 12 января.

1974

3. Қорабай Жапановтың публицистикасы // Сборник научных трудов КазГУ им. С.М. Кирова. Сер. Журналистика.- 974.- № 2.
4. Өнші Ғаббас Айтбаев туралы // Орталық Қазақстан.- 12 сентября.

1979

5. Азаттық аңсап алысқан: Мәди Бәпиұлының туғанына 100 жыл // Шұғыла. - 1979. - 12 мая.

1985

6. Кітапханаларға методикалық басшылық жетілдірілсін // Орталық Қазақстан. - 1985. - 17 тамыз.

1991

7. Бейімбет және Қарағанды // Жұлдыз.- 1991.- №7.

1994

8. Университетте журналист кадрларын даярлаудың бағыттары // Концепция развития высшей школы: Материалы межвузовской научно-методической конференции. - Караганда, 1994.

1996

9. Абайға хат жазған Шәймерден Қосшығұлов кім? // Абайдың саяси құқықтық мұрасы және жаңа кезеңі: Сборник КарГУ.- Қарағанды, 1996.
10. Абай және баспасөз // Вестник КарГУ им. Е.А. Букетова.- Караганды, 1996.
11. О структуре современной журналистики // Проблемы современной журналистики: Материалы международной конференции ЮНЕСКО.- Алматы, 1996.

1998

12. Абайдың нағашылары мен қайын жұрты // Жұлдыз. - 1998.- № 10.
13. Абайдың «Ескендір» поэмасы // Ізденіс-Поиск.- 1998.- №2.- 32-38 б.

1999

14. Ахмет Байтұрсыновтың ісі // Орталық Қазақстан.- 1999.- 15 қараша.
15. Ғалымның биік мәртебесі // Орталық Қазақстан. - 1999. - 30 қазан.
16. Жақып Ақбаевтың ісі // Орталық Қазақстан.- 1999. – 10 қазан.
17. Иманақ - Тарту – Кембридж // Индустриальная Караганда. - 1999. - 30 октябры.
18. М. Әуезов өмірінің бір кезеңі // Орталық Қазақстан.- 1999. - 25 қыркүйек.
19. Серкебаев, Мағжан және басқалары // Орталық Қазақстан.- 1999. - 11 желтоқсан.
20. Чистой воды кристалл // Казахстанская правда. - 1999. - 23 октябры.

2000

21. Большой друг казахской музыки // Индустриальная Караганда. - 2000. - 25 августа.
22. Желтоқсан жайында ақиқат // Солтүстік Қазақстан. - 2000. - 16 желтоқсан.
23. Қаз дауысты Қазыбек би // Егемен Қазақстан. - 2000. - 2 қыркүйек.
24. Қазақ музыкасының жанашыры: А.В. Затаевичтің зерттеушілігі хақында // Орталық Қазақстан. - 2000. - 13 тамыз.
25. Қазақ өнерінің жанашыры: этнограф, қазақ музыкасын зерттеушісі А.В.Затаевич туралы // Орталық Қазақстан. - 2000. - 23 тамыз
26. Қарқаралы петициясы туралы ақиқат // Орталық Қазақстан. -2000. - 24, 28 - тамыз.
27. Мәдидің бес хаты: Мәди Бәпиұлының 120 жыл толу қарсаңыда // Орталық Қазақстан. - 2000. - 12, 16, 19

ақпан.

28. Телағыстан нәр алған: профессор Рымғали Нұрғалиев - алпыста // Орталық Қазақстан. - 2000. - 31 мамыр.

2001

29. «Атамекен» алысқа ұмтылады // Егемен Қазақстан. - 2001. - 25 қазан.
30. А. Байтұрсынов Қарқаралыда // Орталық Қазақстан. - 2001. - 25 қыркүйек.
31. За гуманизацию образования // Национальные системы высшего образования в условиях глобализации: Материалы международной конференции (15-18 мая 2001 г.). Спец. вып. Вестника СКГУ. - Петропавловск, 2001. - Т.2. - С. 188-190.
32. Қожаберген батыр қол бастап... // Солтүстік Қазақстан. - 2001. - 17 желтоқсан.
33. Қожаберген батырдың ізін таптым // Солтүстік Қазақстан. - 2001. - 18 маусым.
34. Менің рухым өлмейді: Ақбаевтың өмірі мен қызметі туралы // Орталық Қазақстан. - 2001. - 28 желтоқсан.
35. Өсербекова Э. Америка әсерлері: Зарқын Тайшыбай // Солтүстік Қазақстан. - 2001. - 20 сәуір.
36. Первые казахские газеты // Индустриальная Караганда. - 2001. - 10 октябрь.
37. Сөз өнері дертпен тең: Абай поэзиясы хақында // Орталық Қазақстан. - 22, 24, 28 тамыз.
38. Таң бұлбұлы, тау ұлы: Ақын Жақан Сыздықовтың туғанына-100 жыл // Солтүстік Қазақстан. - 2001. - 26 маусым.
39. Ұстаз есімі жадымызда // Орталық Қазақстан. - 2001. - 4 қазан.

2002

40. Жақсыдан - шарапат: аса көрнекті мемлекет және қоғам қайраткері Байкен Әшімов 85 жаста // Орталық Қазақстан. - 2002. - 10 тамыз.
41. Кафедрадағы игі істер: Қазақ филология кафедрасының меңгерушісі Жанар Таласпаевамен сұхбат // Солтүстік Қазақстан. - 2002. - 8 наурыз.

42. Көсемсөз шебері // Кәкішев Т. Мерей. - Алматы, 2002.- Т.1.- 49-52 б.
43. Халқының адал ұлы: Аса көрнекті мемлекет және қоғам қайраткері Бәйкен Әшімов 85 жаста // Солтүстік Қазақстан.- 2002. - 9 тамыз.

2003

44. Ақынның биік тұлғасы: мағжантанудың өзекті мәселелері хақында // Орталық Қазақстан. - 2003. - 29 қараша.
45. Қарқаралы кезеңі // Ана тілі. - 2003. – 22 мамыр.
46. «Кешегі шешек жарған қазақ гүлі»: Мағжан Жұмабаевтың туғанына 110 жыл // Солтүстік Қазақстан. - 2003. - 5,7,9 мамыр.
47. Қызылжар мұражайы 80 жыл бұрын осылай ашылған // Солтүстік Қазақстан. - 2003. - 3 наурыз.
48. «Қарқаралы петициясы» туралы ақиқат // Ақиқат. - 2003. - №7-8. - 78-84 б.
49. Мағжан ақынның іздері // Жұлдыз. - 2003. - № 4. - 124-138 б.
50. Сурет сыры: Мағжан Жұмабаев-110 // Солтүстік Қазақстан. - 2003. - 27 маусым.

2004

51. «Кедей сөзі» - жол басы: оқырманға жиырма мың сапар // Солтүстік Қазақстан. - 2004. - 28 сәуір.
52. М. Қозыбаев және абылайтану мәселелер // Академик Манаш Қозыбаевтың ғылыми және тарихи мұрасының өзектілігі: Республикалық ғылыми - практикалық конференциясының материалдары. – Петропавл, 2004. - 75-77 б.
53. Туған халқының тамыршысы: Сәкен Жүнісовтің шығармашылығы // Солтүстік Қазақстан. - 2004. - 2 ақпан.
54. Ұлттың асыл ұлы // Солтүстік Қазақстан. – 2004 - 6 ақпан.

2005

55. Абайдың сандығы қайда? // Орталық Қазақстан. - 2005. - 22 наурыз.

56. Абайдың сандығы қайда? // Становление и развитие литературы и искусства в Центральном Казахстане: Материалы республиканской научно-практической конференции. - Қарағанды, 2005.
57. Мәдидің айдаудағы өмірі. // К 125-летию великого казахского композитора, поэта и певца Мадия Бапиева: Материалы республиканской научно-практической конференции. - Қарағанды, 2005.

2006

58. Абай және революцияға дейінгі мерзімді қазақ баспасөзі // Абайдың әдеби мұрасы және қазіргі заман: Республикалық ғылыми-практикалық конференция. - Петропавл, 2006. - 143-150 б.
59. Абайдың аршынына толған ат қандай? // М. Қозыбаевтың туғанына 75 жыл толуына арналған Қозыбаев оқулары: республикалық ғылыми - тәжірибелік конференция (14 қараша 2006 ж). - Петропавл, 2006.- Т.2 - 264 – 271 б.
60. Аймақтағы оқу-ағарту ісінің қалыптасуы (1917-1929 жылдар) // Тарих: Солтүстік Қазақстан облысының даму кезеңдері: Солтүстік Қазақстан облысының құрылуының 70 жылдығына арналған аймақтық ғылыми-практикалық конференция материалдары. - Петропавл, 2006. - 161-168 б.
61. Аймақтағы оқу-ағарту ісінің қалыптасуы // Солтүстік Қазақстан. - 2006. - 20 тамыз.
62. Атыңнан айналайын, Қарқаралы // Жұлдыз. - 2006.- №4. - 153-162 б.
63. Ащы шындықты аяусыз әшкерелеу // М. Қозыбаевтың туғанына 75 жыл толуына арналған Қозыбаев оқулары: республикалық ғылыми-тәжірибелік конференция (14 қараша 2006 ж). - Петропавл, 2006. - Т.2. - 272-282 б. - (бірлескен: Т.Б. Ахметжанова).
64. Бүгінгі жастар білсе екен [Текст]: желтоқсан көтерілісіне - 20 жыл // Орталық Қазақстан. - 2006. - 16,19 желтоқсан.
65. Қансонарда бүркітші шығады аңға // Абайдың әдеби мұрасы және қазіргі заман: Республикалық ғылыми-практикалық конференция (2006 жылғы 10-11 қаңтар). -

Петропавл, 2006. - 178-90 б.

66. М. Әуезов жазып алған он жол өлең // Шоқан оқулары: Материалы международной научно-практической конференции. - Көкшетау, 2006.
67. Нағашым Ер Қазыбек әулие өткен // Жұлдыз. - 2006. - №1. - 151-155 б.
68. Нағашым-Ер Қазыбек әулие өткен Абайдың нағашылары мен қайын жұрты туралы // Орталық Қазақстан. - 2006. - 7 наурыз.
69. Петропавлдағы жергілікті биліктің қалыптасуы // Солтүстік Қазақстан. - 2006. - 15-қыркүйек.
70. Петропавлдағы жергілікті биліктің қалыптасуы // Тарих: Солтүстік Қазақстан облысының даму кезеңдері: Солтүстік Қазақстан облысының құрылуының 70 жылдығына арналған аймақтық ғылыми-практикалық конференция материалдары. Петропавл, 2006. - 69-177 б.

2007

71. Абай суреттеген ат қандай?: Мәдени мұра // Жұлдыз. - 2007. - № 6. - 160-166 б.
72. Қазақстанның солтүстігінде оқу-ағарту ісінің қалыптасуы // Қозыбаев оқулары: республикалық ғылыми-тәжірибелік конференциясының материалдары (22-24 қараша 2007 ж.). - Петропавл, 2007. - Т.2. - 21-29 б.
73. Мұхтар Әуезовтің жанайқайы / Ақиқат. - 2007. - №1. - 33-40 б.

2008

74. «Насихат қазақия» жинағындағы Абай өлеңдері: Абай әлемі // Жұлдыз. - 2008. - №5. - 80-85 б.
75. Мағжанды жоқтаушылар осылар // Мағжан Жұмабаев және ұлттық мәдениет: М. Жұмабаевтың 115 жылдығына арналған халықаралық ғылыми-практикалық конференциясының материалдары (15-17 мамыр 2008 ж.). - Петропавл, 2008. - 100-109 б.
76. Токтар Әубәкіров және Адмирал Кузнецов: тарих және тұлға // Орталық Қазақстан. - 2007. - 4 қаңтар.
77. Хош бол, Қызылжарым!: Мағжанды куғындау қалай басталды // Мағжан Жұмабаев және ұлттық мәдениет: М.

Жұмабаевтың 115 жылдығына арналған халықаралық ғылыми-практикалық конференциясының материалдары (15-17 мамыр 2008 ж.). - Петропавл, 2008. - б.110-115.

2009

78. Зейнел Боранбайұлының күнделіктері // Орталық Қазақстан. - 2009. - 6,9 маусым.
79. Кісілікті өнеге: Академик Зейнолла Қабдолов туралы // Ана тілі. - 2009. - 30 шілде. - 5 тамыз.
80. Мағжанды 30 жыл бойы неге ақтамады // Бір ел – бір кітап: зерттеу мақалалары.- Астана, 2009. - 136-151 б.
81. Мағжанның азаматтық лирикасы // Кітапхана = Библиотека. - 2009. - № 3. - С. 19-20
82. Мұндай сәттер ұмытылмайды // Орталық Қазақстан. - 2009. - 1 тамыз.
83. Сөйлеген қасіретпен сөзім алтын // Орталық Қазақстан. - 2009. - 15 тамыз.
84. Ұлт ұстазының ізі қалған // Орталық Қазақстан. - 2009. - 21 наурыз.

2010

85. Абай мақтаған құс қандай? // Абай. - 2010. - №4. - С. 62-72.
86. Ақселеудің мұрағаттағы бейнесі // Орталық Қазақстан. - 2010. - 24 шілде.
87. Қазақ жерінің қорғаны болған қайраткер: Нығмет Нұрманов туралы // Солтүстік Қазақстан. - 2010. - 29 мамыр.
88. Қара нардай қайратты еді // Орталық Қазақстан. - 2010. - 25 ақпан.
89. Мағжан және Есіл бойындағы аштық: қазақ қасіреті // Қазақ альманағы. - 2010. - №2. - 168-194 б.
90. Мұғалім болып жаратылғын // Орталық Қазақстан. - 2010. - 23 қаңтар.
91. Сәбең жолы жарқырап жатыр: Сәбит Мұқановтың туғанына 110 жыл толуы қарсаңында // Солтүстік Қазақстан. - 2010. - 10 сәуір.
92. Сүйер ұлың болса - сен сүй // Орталық Қазақстан. - 2010. - 29 мамыр.
93. Учитель с большой буквы: ветерану народного

образования области Толегену Арконову - 70 лет // Индустриальная Караганда. - 2010. - 23 января.

2011

94. Абылай орысша жыл есебі бойынша 1713 жылдың басында туған // Егемен Қазақстан. - 2011. - 27 сәуір.
95. «Байтұрсынов ісі» // Заң газеті. - 2011. - 31 мамыр.
96. Ел тарихының ерекше беттері: Қазақ съездері // Түркістан. - 2011. - 1,8,15 желтоқсан.
97. Өмірде не болмайды...: Бір ұйғырға - екі қазақ қызы // Нұр Астана.- 2011.- 9 маусым.
98. Ұлы қайраткерге үш жыл арнайық: Абылай ханның туғанына 300 жыл толуы қарсаңында // Солтүстік Қазақстан. - 2011. - 7 мамыр.
99. «Шанды жорықтың» шындығы // Тіл. - 2011. - №7-8. - 44-53 б.

2012

100. Абылай ханды аңыздан арашалап алдым // Айқын апта.- 2012.- 12 қаңтар.
101. Абылайдың биік бейнесі қазақтың көкжиегінен төмендемейді: Абылайтанушы ғалым З. Тайшыбай мен сұхбат // Алаш айнасы. - 20 қаңтар.
102. Абылайхантану - тарихтың маңызды саласы // Екпін. - 2012.- №4.- 46-52 б.
103. Арғын-алтайдың Нияз батыры // Орталық Қазақстан.- 2012.- 11 сәуір.
104. Арғын-Алтайдың Нияз батыры: тарихи тұлға // Орталық Қазақстан. - 2012. - 5, 7 сәуір.
105. Ахмет Байтұрсынов - Қарқаралыда // Қарқаралы. - 2012. - 22 маусым.
106. Ғасырлар қойнауындағы қазынамыз: Атамекен атаулары // Солтүстік Қазақстан. - 2012. - 20 қазан.
107. Дүниеге Ғаббас әнші осылай келген: әнші Ғаббас Айтбаевтың туғанына - 130 жыл // Орталық Қазақстан. - 2012. - 14 шілде.
108. Жарты елімізді жайлаған аштық: Қазақстандағы ашаршылықтың 80 жылдығына орай // Солтүстік Қазақстан. - 2012. - 26, 29, 31 мамыр 2, 4 маусым.

109. Қызылжардағы жаңа билік тарихынан, 1917 жыл: Тарих және таным // Солтүстік Қазақстан. - 2012. - 2, 4, 9, 11, 14, 16, 18 ақпан.
  110. Қыр қазақтары кешкен қасірет: Қазақстандағы ашаршылық // Егемен Қазақстан. - 2012. - 18 сәуір.
  111. «Қарқаралы петициясы» туралы ақиқат // Ақиқат. - 2003. - №7-8. - 78-84 б. Аты аңызға айналған тұлға // Экономика. - 2013. - 3-9 қазан.
  112. Мағжанның жазығы жаңа ғасыр көкжиегінен жарқ етіп көрінуі еді // Аңыз адам. - 2012. - № 1. - С. 15-17 б.
  113. Төлеутай Е. Ұстаз туралы толғаныс // 2012.- 3 сәуір
- 2013**
114. Абылай асқан асулар // Астана ақшамы. - 2013. - 1 қазан.
  115. Абылай хан -300 // Парасат.- 2013.- №8 .- 15-20 б.
  116. Абылай хан өткен белестер / Бүркіт.- 2013.- № 10.- 27-33 б.
  117. Абылай хан туралы жазба деректер // Орталық Қазақстан. - 2013.- 5 қазан. Абылай сұлтанның жоңғар тұтқынынан босап шығуы // Қасым. - 2013. - № 5. - С. 27-54.
  118. Абылай хан туралы жазба деректер // «Қозыбаев оқулары-2013: Қазақстан әлемдік мәдени-өркениеттік үрдістерде»: атты халақаралық ғылыми-тәжірибелік конференцияның материалдары.- Петропавл, 2013.- Т.3.- 59-66 б.
  119. Абылай ханды жан-жақты зерттеп, белгілі тұжырымдама жасаған ешкімді көріп отырғаным жоқ // Аңыз адам. - 2013. - №21(81).- 6.45.
  120. Абылайдың ақ туы: Туғанына 300 жыл толғалы отырған тумасы бөлек тұлға туралы толғаныс // Егемен Қазақстан. - 2013. - 1 қаңтар.
  121. Абылайдың тарихи тұлғасы // Абылайхан и его время: Международная научная конференция.- Көкшетау, 2013.- С.19-31.
  122. Абылайтанудың кейбір мәселелері: Абылай ханның туғанына - 300 жыл. // Солтүстік Қазақстан. - 2013. - 26

қыркүйек.

123. Актуальные проблемы абылаеведение // Халық тарих толқынында: сборник статей II национального конгресса историков Казахстана.- Астана, 2013.- С. 160-167.
124. Алаш ұранды «Жас азамат» газеті: 95 жыл бұрын Қызылжарда алты ай шығып тұрған // Заң. - 2013. - № 12. - 33-39 б.
125. Алаш ұранын аспандатқан басылым еді: 95 жыл бұрын Қызылжарда шығып тоқтаған «Жас азамат» газеті осындай болған // Ақиқат. - 2013. - №8. - 81-96 б.
126. Алашшыл жастардың туын көтерген «Жас азамат» газеті 95 жыл бұрын Петропавлда шығарылған // Қызылжар нұры. - 2013. - 28 маусым.
127. Алашшыл жастардың туын көтерген: «Жас азамат» газеті 95 жыл бұрын Қызылжарда шығып тұрған // Түркістан. - 2013. - 1 тамыз.
128. Аңызға айналған тұлға // Заң.- 2013.- №3.- 32-37 б.
129. Бізді жасампаздыққа жетелейді: Елбасы Жолдауы: ел дамуының жаңа кезеңі // Солтүстік Қазақстан. - 2013. - 1 қаңтар.
130. Екі жинақтың тағдыры: М. Жұмабаев шығармашылығы // Солтүстік Қазақстан. - 2013. – 25 маусым.
131. Есіл даласы" газетіне - 100 жыл // Солтүстік Қазақстан. - 2013. - 27 маусым.
132. Әлихан Бөкейханның ғана қолынан келді // Ақпараттық қоғам дамуының мәселелері. Е.А. Бөкетов атындағы ҚарМУ баспасы: Республикалық ғылыми конференция.- Караганда, 2013.- 77-108 б.
133. Жас тілек: тарих және таным // Солтүстік Қазақстан. - 2013. - 27 маусым.
134. «Жау» деген-жаудың жаласы: Мағжан Жұмабаевтың туғанына - 120 жыл // Солтүстік Қазақстан. - 2013. - 30 мамыр.
135. Қолына қаламсап ұстағанның бәрін Абай көрдік // Орталық Қазақстан. - 2013. - 3 қазан.
136. Мағжанның баспасөздегі қолтаңбасы // Ана тілі. - 2013.

- 27 маусым.

137. Мағжан Қызылжардан неге кетті // Заң. - 2013. - № 6. - 12-15 б.
138. Ономастика Северного Казахстана // Историческая топонимика Казахстана: Республиканская научная конференция.- Астана, 2013.- С.18-21.
139. Тарихи тұлға тағлымы // 300 лет Абылай хану: Республиканская научная конференция.- Караганды, 2013. - С.115-121.
140. Халық тарих толқынында // Жас Азамат - алаш жастарының газеті: II Национальный конгресс историков Казахстана.- Астана, 2013.- С.56-63.
141. «Шаңды жорықтың» шындығы // Мәдени мұра = Культурное наследие. - 2013. - №2. - 54-60 б.: фото.цв.

2014

142. Абылай хан туралы жазба деректер // Отан тарихы = Отечественная история. - 2014. - № 2. - С. 176-183
143. Абылайтанудың ашылмаған сырлары // Орталық Қазақстан. - 2014. - 3 сәуір.
144. Баспасөз тілінің ерекшеліктері // Республикалық Қазақстан филологтарының I съезі: Мақалалар жинағы.- Астана, 2014. – б. 19-23.
145. Тәуелсіздік - бәрінен қастерліміз // Егемен Қазақстан . - 2014.- 18 қыркүйек.

2015

146. Ана тілім – тірегім // Тіл.- 2015.- № 12.- 18-25 б.
147. Әр үйдің төрінен табылса... // Солтүстік Қазақстан. - 2015. - 12 қараша.
148. Библиотека Президента – кладезь знаний // Библиотека Президента – кладезь знаний: Круглый стол.- Астана, 2015.
149. Государственный язык на севере Казахстана: Ритуал награждения нагрудным знаком «Радетель языка» 4-6 // Тіл.- 2015.- №11.
150. «Есіл көтерілісіне" Мағжанның көзқарасы: тарих-және таным // Солтүстік Қазақстан. - 2016. - 9 қаңтар.

151. Қазақ хандығына - 550 жыл // М.Қозыбаев оқулары, СҚМУ хабаршысы.- Петропавл, 2015.-№4. -79-92 б.
152. Қайым Мұхамедхановтың туғанына 100 жыл // «Қ. Мұхамедханов және абайтану мәселелері» атты республикалық ғылыми-тәжірибелік.- Семей, 2015.
153. Қансонарда біріктіші шығады аңға: Абай-170 // Жұлдыз. - 2015. - №9.- б.151-161.
154. Нағашым-ер қазыбек... // Жас алаш. - 2015. - 11 тамыз.
155. Некоторые проблемы Аблаеведения // Казахское ханство как историческое наследие великих предков: Региональная научно-практическая конференция.- Талдыкорган, 2015 .
156. Письменные источники XVIII века // Исторические личности Казахского ханства: круглый стол - Петропавл, Северо-Казахстанский областной госархив, 2015.
157. Солтүстік Қазақстанның топонимикасы // Ономастикалық хабаршы.- 2015.- №4.- б. 43-51.
158. Тас тұғырда - нас батыр // Орталық Қазақстан. - 2015. - 7 мамыр.
159. Топонимика в произведениях С. Муканова // Вестник КазНУ. Серия журналистика.- 2015.- №1.
160. Шоқан және Абылайтану мәселелері // Тіл. - 2015. - №1. - б. 32-37: цв.ил.

2016

161. «Жас азамат» газеті // Жастар және ғылым – 2016: атты III халықаралық студенттік ғылыми-тәжірибелік конференциясының материалдары. - Петропавл: М.Қозыбаев атындағы СҚУ, 2016. – Т.1. - 120-124 б.- (бірліскен: Қайырбекова Г., Сәуірбаева Ә.Ж.).
162. Баян және Сары батырлар туралы жазба деректер // Солтүстік Қазақстан. - 2016. – 25 тамыз.
163. Болмысы бөлек еді // Солтүстік Қазақстан. – 2016.- 19 шілде.
164. Ғалым жолы: СҚМУ профессоры Наталья Белецкая // Солтүстік Қазақстан. - 2016. - 15 қазан.
165. Ғылымның адал ұлы еді // Солтүстік Қазақстан. - 2016. -

5 мамыр.

166. Елдікті еңселендіретін ескерткіштер // Егемен Қазақстан.- 2016.- 19 ақпан.
167. Из истории города Петропавловска // Регионы Казахстана: история, современность, перспектива: Международная научно-практическая конференция.- Петропавловск, 2016.
168. История казахской журналистики // Актуальные проблемы подготовки журналистов в регионах: Региональная научно-практическая конференция.- Астана, 2016.
169. Қазақтың нағыз жанашыры: жазушы Герольд Бельгер туралы // Солтүстік Қазақстан. - 2016. - 17 қараша.
170. Қайраткер тұлғаның келбеті: СҚМУ ректоры Өндасын Байкенұлы Әшімов // Солтүстік Қазақстан. - 2016. - 3 наурыз.
171. Мағжантанудың кейбір мәселелері "Шолпанынан" басталған сергелден // Мағжан. - 2016. - №1.- б.38-73.
172. Особенности ономастики Северо-Казахстанской области // Наша жизнь – зеркало независимости: семинар. - Астана: Комитет развития языков. Минкультуры РК, .2016.
173. Петропавл - Ақмола губерниясының орталығы // Қазақстан аймақтары: тарихы, қазіргі жағдайы және келешегі: Қазақстан Республикасы Тәуелсіздігінің 25 жылдығына және Солтүстік Қазақстан облысының 80 жылдығына арналған атты тақырыпта өткен халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференцияның материалдары.- Петропавл, 2016. - б.1-4.
174. Петропавл-губерния орталығы: Солтүстік Қазақстан облысының 80 жылдығы қарсаңында // Солтүстік Қазақстан. - 2016. - 18 маусым.
175. Публицистика Есляма Зикибаева // Публицист и поэт Еслям Зикибаев: республикалық ғылыми-практикалық конференция Еслям Зікібаевтың туғанына 80 жыл.- Петропавл, 2016.

176. Сарғайған сурет сыры // Егемен Қазақстан. - 2016. - 1 қазан.
177. Сәбит Мұқанов Сталиннің қабылдауында // Жұлдыз. - 2016. - №7.- б.187-198.
178. Сәбит Мұқанов Сталиннің қабылдауында болған // Солтүстік Қазақстан. - 2016. - 26, 28 сәуір.
179. СМИ в условиях независимости // Круглый стол, посвященный 25-летию Независимости Казахстана.- Астана: ЕНУ им. Л.Н. Гумилева, 2016.

2017

180. Абайдың сандығы // Қызылжар нұры. - 2017. – 31 тамыз.
181. Алаш рухты Ақселеу // Солтүстік Қазақстан. - 2017. - 26 желтоқсан.
182. Журналист болғың келе ме? // Солтүстік Қазақстан. - 2017. - 22 маусым.

2018

183. Ғалым жолы // Солтүстік Қазақстан. - 2018. - 3 ақпан.
184. Намысың болса, "Солтүстік Қазақстанға" жазыл! // Солтүстік Қазақстан. - 2018. - 12 маусым.
185. Не көрсем де, алаш үшін көргенім Мағжантанудың кейбір мәселелері // Мағжан Жұмабаев мұрасы және әлемдік руханият: Мағжан Жұмабаевтың туғанына 125 жыл толуына арналған атты халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференциясының материалдары. - 2018. - №1.- б.102-113.
186. Сафуан неге жылады? // Солтүстік Қазақстан. - 2018. - 21 маусым.

2019

187. «Бостандық туы» газетінің бірінші саны // Қозыбаев оқулары – 2019: Рухани жаңғыру және қазіргі әлемдегі ғылыми білім беру кеңістігінің даму үрдісі» атты халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференцияның материалдары.- Петропавл: М.Қозыбаев атындағы СҚУ, 2019.- Т.4.- 264-269 б.- (бірліскен: Кәзенова А.Б.).
188. Абайдың «Насихат қазақиядағы» іздері // Қозыбаев оқулары – 2019: Рухани жаңғыру және қазіргі әлемдегі

ғылыми білім беру кеңістігінің даму үрдісі: атты халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференцияның.- Петропавл: М.Қозыбаев атындағы СҚУ, 2019.- Т.4.- 222-230 б.

189. Баян батыр туралы жазба деректер // М. Қозыбаев атындағы СҚМУ Хабаршысы. - 2019. - №1.- 123-127 б.
190. Данышпан ақынның нағашылары мен қайын жұрты // Солтүстік Қазақстан. - 2019. - 8 тамыз.
191. Мағжан-«кедей сөзі» мен «бостандық туында» // Солтүстік Қазақстан. - 2019. - 14, 16, 19 қараша.
192. Мағжан-«кедей сөзі» мен «бостандық туында». // Мағжан. - 2019. - №4.-3-17 б.
193. Шоқан Уәлихановтың тұңғыш жинағы // Қозыбаев оқулары – 2019: Рухани жаңғыру және қазіргі әлемдегі ғылыми білім беру кеңістігінің даму үрдісі» атты халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференцияның материалдары.- Петропавл: М. Қозыбаев атындағы СҚУ, 2019.- Т.4.- 7-16 б.

2020

194. Абай бейнеленген мурал алыстан мен мұндалайды. // Солтүстік Қазақстан.- 2020.- 15 қазан.
195. Абай сандығы – Алаш тағдыры // Орталық Қазақстан.- 2020.- 8 тамыз.
196. Абай тұлғасы телеэкранда // Солтүстік Қазақстан. - 2020. - 22 желтоқсан.
197. Абай шығармаларының канондық мәтіні жоқ // Астана ақшамы.-2020.- 4 ақпан.
198. Данышпан Ибраһим // Солтүстік Қазақстан .- 2020.- 8 тамыз.
199. Дәнен де сексенге келді // Орталық Қазақстан.- 2020.- 6 қазан.
200. Желтоқсанның ызғарын біз де сезіндік // Егемен Қазақстан.- 2020.- 24 желтоқсан.
201. Қазақ жері қалай шегенделді? // Астана ақшамы.- 2020.- 20 тамыз.
202. Ойға бастаған он жол өлең // Солтүстік Қазақстан. - 2020. - 4 ақпан..

203. Сәкенге берілген қос мандат // Орталық Қазақстан.- 2020.- 25 ақпан.
204. Ұстаз өсиеті осындай еді...// Орталық Қазақстан.- 2020.- 27 қазан.- (бірліскен: Мақышев. О, Арконов Т., Рамазанов С., Сүлейменов А).
205. Шәкіртерім түгел жазылды // Солтүстік Қазақстан. - 2020. - 5 желтоқсан.

2021

206. "Есіл көтерілісі" туралы шындық // Солтүстік Қазақстан. - 2021. - 13 ақпан.
207. «Есіл көтерілісі» кімнің мүддесін көздеді? // Егемен Қазақстан.- 2021.- ақпан.
208. «Жат кімге жат еді»? // Астана ақшамы.- 2021.- 29 сәуір.
209. «Жат кімге жат еді»? // Астана ақшамы.- 2021.- 29 сәуір.
210. Абылайхан туралы 3 томдық жинақ жарық көрді //Егемен Қазақстан.-2021.- 15 желтоқсан.
211. Авторлық құқықтың кейбір мәселелері // Қазақстан республикасы егемендігі жағдайындағы заманауи заң ғылымының өзекті мәселелері: «Құқық пәндері» кафедрасының құрылғанына 20 жыл толуына арналған атты республикалық ғылыми-тәжірибелік конференцияның материалдары.- Петропавл, 2021.- 93-97 б.
212. Ақмола қазағы көрген алғашқы басылым «Бостандық туы» газетіне – 100 жыл // Астана ақшамы.- 2021.- 12 қазан.
213. Алаш қозғалысына арналған жиынАлаш қозғалысына арналған жиын // Егемен Қазақстан .- 2021.- 12 қазан.
214. Аштық және алаш қайраткері // Солтүстік Қазақстан. - 2021. - 27 шілде.
215. Ерік бердім жан сырым жырға тағы // Астана ақшамы. - 2021. - 20 мамыр.
216. Жазықсыз жазалаған: қуғын-сүргін // Солтүстік Қазақстан. - 2021. - 22 мамыр.

217. Кулеке батыр-соратник Абылай хана // Северный Казахстан.- 25 мая.
218. Қызылжар өңірі қалай Қазақ Республикасына қайтарылды? // Егемен Қазақстан .- 2021.- 12 мамыр.
219. Мағжан ақын не деді? // Орталық Қазақстан.- 2021.- 27 сәуір.
220. Мағжан контрреволюционер болды ма? // Астана ақшамы.- 2021.- 10 сәуір.
221. Мемлекеттің әр бір табысында журналистің үлесі зор // Орталық Қазақстан.- 2021.- 26 маусым.
222. Өзім кетсем, артымда сөзім қалсын. // Солтүстік Қазақстан. - 2021. - 5 мамыр.
223. Өңір тарихы-архив деректерінде. // Солтүстік Қазақстан.- 2021.- 27 сәуір.
224. Өсиетіңізге адалмыз ардақты аға! // Солтүстік Қазақстан. - 2021. - 16 қараша.
225. Сарыарқадағы аштық // Астана ақшамы.- 2021.- 10 маусым.
226. Смайыл А. Ашаршылық – геноцидтік қатыгездіктің салдары // 2021.- 21 қаңтар.
227. Ұлттың өшпес ұраны // Астана ақшамы. - 2021.- 12 қазан.

2022

228. Ақпараттық қауіпсіздік аса маңызды // Солтүстік Қазақстан.- 2022.- 29 наурыз.
229. Ақселеу / Тайшыбай З. // Солтүстік Қазақстан.- 2022.- 20 қыркүйек.
230. Қазыбек бидің есімінде қандай сыр бар? / Тайшыбай З. // Мағжан. - 2022. - №2.-б.58-61.
231. Қазыбек бидің есімінде қандай сыр бар?: тарих / Тайшыбай З. // Солтүстік Қазақстан. - 2022. - 28 мамыр.
232. Қаламгер өмірінің бір кезеңі // Қызылжар нұры.- 2022.- 7 шілде.
233. Мағжаннан оқығандар // Солтүстік Қазақстан.- 2022.- 19 шілде.
234. Мейрімнің кәусар бұлағы // Солтүстік Қазақстан.- 2022.- 5 наурыз.

235. Научно-педагогические аспекты современной журналистики // Материалы Международной научно-практической конференции, посвященной 80-летию юбилею Заркына Сыздыковича Тайшыбай. – Петропавловск: СКУ им. М. Козыбаева, 2022. – С. 14.
236. Өлке тарихының айнасы // Солтүстік Қазақстан.- 2022.- 8 қазан.
237. Солтүстіктегі аштық себебі неде? // Астана.- 2022.- 2 шілде.
238. Тайшыбай З. С., Советова Г. С. Қазіргі ақпараттық қоғам жағдайындағы облыстық «Солтүстік Қазақстан» басылымында егін шаруашылық тақырыбының жазылуы // Молодежь и наука – 2022: материалы Международной научно-практической онлайн-конференции, посвященной 85-летию СКУ им. М. Козыбаева. – Петропавловск: СКУ им. М. Козыбаева, 2022. – Т. 2. – С. 590.
239. Тарихтың тағылымы – елдіктің негізі [Уроки истории – основа государственности] / З. С. Тайшыбай // Солтүстік Қазақстан. – 2022. – 24 мая.
240. Шәкәрімнің Сәбитке жазған хаты // Солтүстік Қазақстан- 2022. - 5 ақпан.
241. Шәкіртерім түгел жазылды / Тайшыбай З. // Солтүстік Қазақстан. - 2022. - желтоқсан.

2023

242. Ақын өлендерінің нұсқалары / Тайшыбай З.С // Солтүстік Қазақстан. - 2023. - 10 тамыз.
243. Газет қызметкерлерін қудалау // Солтүстік Қазақстан.- 2023.- 18 қараша.
244. Қызыл жаланың құрбаны // Қазақ әдебиеті.- 2023.- 8 желтоқсан.
245. Мағжанның өсиетіне адал болайық // Қызылжар нұры.- 2023.- 23 маусым.
246. Музей тарихы тағылымға толы / Тайшыбай З. // Солтүстік Қазақстан. - 2023. - 10 қазан.
247. Тайшыбай З. С., Шайкенова А. Ж., Чинишлов В. В.

Интеграция ассоциативных настольных игр в учебный процесс вуза при изучении медиаграмотности (на примере настольной игры «Медиалабиринт») // Вестник Евразийского национального университета имени Л.Н. Гумилева. Серия Журналистика. - 2023. - № 4(145).

2024

248. Абайтанудың кейбір мәселелері / З. С. Тайшыбай // Материалы научно-практических конференций Kozubayev University. - Петропавловск, 2024.
249. Ғалымның ғылыми мұрасы: [Интервью о научной деятельности] / подгот. А. Кусаинова // Телеканал «MTRK». - 2024. - 15 ноября.— Режим доступа: YouTube.
250. Жау деген - жаудың жаласы // Қызылжар нұры.- 2024.- 08 қараша.
251. Жүрегі - таза, ойы – азат / Тайшыбай З. // Ақиқат. - 2023. - №5, 6.-6.6.70-78.,81-91.
252. Жүрегі-таза, ойы-азат / Тайшыбай З. // Ақиқат. - 2023. - №5, 6.-6.70-78., 81-92.
253. Қазақ болса, Ақандай-ақ болсын // Солтүстік Қазақстан. - 2024.- 09 қараша.
254. Қазақ съездері // Солтүстік Қазақстан.- 2024.- 13 қаңтар.
255. Қожаберген батыр қол бастап. // Солтүстік Қазақстан.- 2024.- 12 наурыз.
256. Мағжан Жұмабаев мұрасы және қазіргі журналистика / З. С. Тайшыбай // Хабаршысы СКМУ. — 2023. — № 2 (58). — С. 112–118.
257. Мағжан неге кудаланды? // Астана.- 2024.- 3 тамыз.
258. Мағжантанудың шешілмеген мәселері // Солтүстік Қазақстан.- 2024.- 25 маусым.
259. Мұхтар Әуэзов өмірінің бір кезеңі // Солтүстік Қазақстан.- 2024.- 26 қазан.
260. Шоқпардай кекіді бар, қамыс құлақ. // Қызылжар нұры.- 2024.- 09 тамыз.

2025

261. Абылай хан және оның заманы: жаңа деректер мен көзқарастар [Абылай хан и его эпоха: новые данные и

взгляды] // Сборник материалов форума «Ұлы Дала тұлғалары». - Астана, 2025. - С. 45–52.

262. Күрескер ақын орыс патшасына да кеңес үкіметіне де жақпаған / Тайшыбай З. - Текст: непосредственный // Қазақ әдебиеті. - 2025. - Ст. 29 тамыз.

Электронные ресурсы: www.gasym.kz

1. Абылай хан заманы – құжаттарда (№ 1).
2. Абылай хан заманы – құжаттарда (№ 2).
3. Абылай хан заманы – құжаттарда (№ 3).
4. Абылай хан заманы – құжаттарда (№ 4).
5. Абылай хан заманы – құжаттарда (№ 5).
6. Абылай хан заманы – құжаттарда (№ 6).
7. Абылай хан заманы – құжаттарда (№ 7).
8. Абылай хан заманы – құжаттарда (№ 8).
9. Абылай хан заманы – құжаттарда (№ 9)
10. Абылай хан заманы – құжаттарда (№ 10)
11. Абылай хан заманы – құжаттарда (№ 11)
12. Абылай хан заманы – құжаттарда (№ 12)
13. Абылай хан заманы – құжаттарда (Соңы)
14. «Жас азамат» газетінің 13-саны (1918 жыл)
15. «Жас азамат» газетінің 14-саны (1918 жыл)
16. «Жас азамат» газетінің 15-саны (1918 жыл)
17. «Жас азамат» газетінің 16-саны (1918 жыл)
18. «Жас азамат» газетінің 17-саны (1918 жыл)
19. «Жас азамат» газетінің 18-саны (1918 жыл)
20. «Жас азамат» газетінің 20-саны (1918 жыл)
21. «Жас азамат» газетінің 21-саны (1918 жыл)
22. «Жас азамат» газетінің 22-саны (1918 жыл) (Соңы)
23. Бейсенбай Дәулетұлы. Абылай ханның тойы өтті дүрілдеп.
24. «Жас азамат» газетінің алғашқы саны (1918 жыл)
25. Алашшыл жастардың - тұңғыш газеті «Жас азамат»
26. Мағжан Жұмабаевтың 120 жылдығына арналған конференция.
27. Мағжан және қазақ баспасөзі (Басы)

28. Мағжан және қазақ баспасөзі (Соңы)
29. Есіл бойындағы аштық және Мағжан ақынның қайраты
30. Ахмет Байтұрсыновтың Ленинге хаты
31. Мағжан Қызылжардан неге кетті?
32. Әлихан Бөкейханның ғана қолынан келді...
33. Қазақ хандығының келешегі – «жүзге бөлінбейді, бір орталықтан, бір ханға бағынады»
34. Алты алаштың ханы - Әбілқайыр
35. Бұқар жырау тарихы
36. Абылай сұлтанның жоңғар тұтқынынан босануы (Жалғасы. Соңы).
37. Абылай сұлтанның жоңғар тұтқынынан босануы (Жалғасы бар).
38. Абылай сұлтанның жоңғар тұтқынынан босануы (Басы. Жалғасы бар).
39. Ақселеудің мұрағаттағы бейнесі.
40. Тоқтар Әубәкіров және «Адмирал Кузнецов».
41. Ұлт Ұстазының ізі қалған.
42. Мұхтар Әуезовтің жан - айқайы.
43. Мәдидің айдаудағы өмірі.

www. Abai.kz ақпараттық портал

1. «Жас Азамат» - 95 – Алаш ұранды жастардың газеті // Abai.kz. — 2013. — 11 қыркүйек.
2. «Жас азамат» газетінің алтыншы саны // Abai.kz. — 2013. — 27 қыркүйек.
3. Абай мақтаған құс қандай? // Abai.kz. — 2010. — 28 қазан.
4. Абайдың қолжазбалары сақталған сандық қайда? // Abai.kz. — 2020. — 17 қаңтар.
5. Абайдың нағашылары мен қайын жұрты туралы // Abai.kz. — 2010. — 29 желтоқсан.
6. Ақжар ауданына Смағұлдың есімі берілуі керек! // Abai.kz. — 2020. — 30 мамыр.
7. Алты алаштың ханы – Әбілқайыр // Abai.kz. — 2013. — 23 ақпан.
8. Атамекен» ғылыми-зерттеу орталығының жетекшісі //

- Abai.kz. — 2009. — 21 мамыр. — URL: <https://abai.kz> (қаралған күні: 06.04.2026).
9. Балташұлы Е. Ғарышына ұшып кеттің бе ерте // Abai.kz. — 2019. — 3 маусым.
  10. Бейімбет Майлиннің екі өлеңі және бір мақала // Abai.kz. — 2021. — 8 қыркүйек.
  11. Әлихан Бөкейхан. Мен Кадет партиясынан неге шықтым? // Abai.kz. — 2020. — 6 наурыз.
  12. Қазақ хандығы Ресейге де, Қытайға да бодан болуды аңсамаған // Abai.kz. — 2012. — 4 маусым.
  13. Қазақ хандығы: ақиқат пен аңыз // Abai.kz. — 2015. — 21 қазан.
  14. Қазақтың жеріне ие болайық десек... // Abai.kz. — 2021. — 18 маусым.
  15. Қазақша жазылған еңбекке орысша араластырмау керек // Abai.kz. — 2020. — 12 тамыз.
  16. Қаланың атын ауыстыру бір кісінің ғана қолында // Abai.kz. — 2009. — 21 мамыр.
  17. Қызылжардан қуанышты хабар // Abai.kz. — 2021. — 21 қыркүйек.
  18. Мағжан өмірі мен шығармашылығының елеулі кезеңдері // Abai.kz. — 2010. — 14 қаңтар.
  19. Мағжан: «Кінәні жүрекке қой, қойма маған» // Abai.kz. — 2010. — 20 қаңтар.
  20. Мұраттас, мұндас дос едік // Abai.kz. — 2017. — 29 желтоқсан.
  21. Мұхтар Әуезов өмірінің бір кезеңі // Abai.kz. — 2012. — 27 маусым.
  22. Сарыарқаны жайлаған аштық... // Abai.kz. — 2021. — 12 ақпан.
  23. Сәкеннің Сталинге хат жазғаны рас па? / Қанат Жүнісов // Abai.kz. — 2019. — 1 ақпан.
  24. Сұлтанмахмұт Торайғыров. Әлиханның Семейге келуі // Abai.kz. — 2020. — 11 сәуір.
  25. Тәуелсіздік бәрінен қымбат: Өзіңе сен, қазақ! Бірлігіңе сен! // Abai.kz. — 2021. — 25 қараша.

26. Төлеутай Е. Ұстаз туралы толғаныс // Abai.kz. — 2012. — 3 сәуір.
27. Ұлтымызды кемсітуге көнбейміз // Abai.kz. — 2010. — 29 маусым.
28. Ұрпаққа ертегі емізіп, аңызбен асырай беру - обал... // Abai.kz. — 2019. — 18 ақпан.

Ол туралы - О нем:

1. Абишева В. Профессия как образ жизни: К 75-летию заслуженного деятеля Казахстана Заркына Тайшыбая. // Северный Казахстан.- 2017.- 18 мая.
2. Амантайұлы Е. Абылай хан «Сабалақ» болып Төле бидің түйесін бақпаған: Зарқын Тайшыбаймен сұхбат // Қазақ үні. - 2013. - 10 желтоқсан.
3. Амантайұлы Е. Ғалым бағындырған белес. // Солтүстік Қазақстан.- 2017.- 16 мамыр.
4. Амантайұлы Е. Діни мереке қала күніне қалай ұласып кетті? // www. Abai.kz ақпараттық портал. -2009.- 14 маусым.
5. Амантайұлы Е. Мазак болған Мағжанның мүсіні // www.gasym.kz.-2011.-10 Қазан.
6. Амантайұлы Е. Үздік өлкетанушы. // Солтүстік Қазақстан.- 2018.- 18 қаңтар.
7. Балташұлы Е. Ғарышына ұшып кетті тым ерте. // 2019.- 3 маусым.
8. Балташұлы Е. Жарық пен жылу // Орталық Қазақстан. - 2013. - 22 сәуір.
9. Балташұлы Е. Қышқаш // Орталық Қазақстан. - 2012. - 5 тамыз.
10. Балташұлы Е. Титандар табынған талант // Орталық Қазақстан. - 2012. - 29 наурыз.
11. Балташұлы Е. Ұстаз: [Қаламгер, ғалым, ұстаз З.Тайшыбай - 60 жаста] // Орталық Қазақстан. - 2002. - 1 мамыр.

12. Бекмұратов А. Алдымен-Абай, артынша-Абылай: Тіл маманынан тарихшыға айналған ғалымның рухани ерлігі // Солтүстік Қазақстан. - 2012. - 17 сәуір.
13. Бексейіт С. Мерейтойға жыр-шашу // Қарқаралы. - 2012. - 28 сәуір.
14. Дәуренбекқызы А. Боздақтар толық ақталуы тиіс. // Солтүстік Қазақстан.- 2021.- 22 қараша.
15. Дулатбеков Н. Ғылымның қия жолында // Орталық Қазақстан. - 2012. - 20 сәуір.
16. Ел мүдесі-ерге сын. // Солтүстік Қазақстан.- 2020.- 19 қазан.
17. Ералы Р. Ерлікке – тағызым. // Солтүстік Қазақстан.- 13 қыркүйек.
18. Ералы Р. Жауһар жыры жүректе. // Солтүстік Қазақстан.- 2021.- 7 маусым.
19. Ермуканов М. Тернистый путь ученого // Северный Казахстан. - 2014. - 8 февраля.
20. Есдаулетова А. Ақтандықтарды ашу - Азаматтық парыз. // Солтүстік Қазақстан.- 2021.- 25 тамыз.
21. Есдаулетова А. Еңбекпен өрлеген өмір. // Солтүстік Қазақстан.- 2021.- 25 ақпан.
22. Есдаулетова А. Қойнауы құт Қызылжар. // Солтүстік Қазақстан.- 2021.- 30 шілде.
23. Есдаулетова А. Ұлы ақын рухына тағызым. // Солтүстік Қазақстан.- 2020.- 11 тамыз.
24. Ескали О. Ел мүддесі – ерге сын // Егемен Қазақстан - 2020.- 21 қазан.
25. Ескали Ө. Елдікті еңселендіретін ескерткіштер: санатында тарихи елді мекен, жер-су атауларының алар орны ерекше // Егемен Қазақстан. - 2016. - 9 ақпан.
26. Ескали Ө. Қарымды қаламгер. // Солтүстік Қазақстан.- 2020.- 19 қазан.
27. Ескали Ө. Сөз зергеріне арналды // Егемен Қазақстан. - 2012. - 3 сәуір.

28. Ескали Ө. Сталиннің қабылдауында болған: Алаш қайраткерлері мен қазақ зиялылары туралы не білеміз // Егемен Қазақстан. - 2016. - 13 сәуір.
29. Ескали Ө. Тарихқа тың көзқарас. // Солтүстік Қазақстан.-2021.- 7 ақпан.
30. Ескали Ө. Ұйым жұмысы қайта жанданбақ. // Солтүстік Қазақстан.- 2021.- 27 желтоқсан.
31. Әшімова А.Сан қырлы қайраткер. // Солтүстік Қазақстан.- 2021.- 23 қараша. Амантайұлы Е. Ақылға емес сезімге ерік берген // Солтүстік Қазақстан.- 2021.- 30 қараша.
32. Жақып Б. Алаш деп соққан жүрегі (Қазақстан еңбек сінірген қайраткері, профессор Зарқын Тайшыбай 75 толды) // Ақиқат.- №6.-б.104-107.
33. Жанғожин А. Қу өңірінің құдыреті // Орталық Қазақстан. -2012. - 19 шілде.
34. Жанысбай С. Құрмет грамотасына ие болды // Орталық Қазақстан. – 2011. - 22 қазан.
35. Жер атауы – елдіктің белгісі.- Егемен Қазақстан.- 2021.- 16 мамыр.
36. Зарқын Сыздықұлы Тайшыбай: биобиблиографиялық көрсеткіш. Биобиблиографический указатель / сост.: О. М. Макаренко, Г.Н. Темирова; ред. К. Н. Нурпеисова. - Петропавл: М. Қозыбаев атындағы СҚМУ, 2014. - 37 с. - (Библиография учёных СКГУ им. М. Козыбаева).
37. Зарқын Тайшыбай әлемі: Тарих. Тұлға. Тағылым. Тарихи-танымдық басылым / ред. Г.К. Смагулова. - Қарағанды: Болашақ-Баспа РББ, 2012. - 124 б.
38. Көкетаев Т. Ақиқатын қайнарына ат суарған // Орталық Қазақстан.- 2012.- 24 наурыз.
39. Кубенова Г. «Сыр сандығым – Қызылжар»: Зарқын Тайшыбайдың «Сыр сандығым – Қызылжар» атты кітабының тұсаукесері болып өтті // Солтүстік Қазақстан. - 2014. - 13 ақпан.
40. Кубенова Г. Абылай ханның сенімді серігі. // Солтүстік Қазақстан.- 2021.- 24 ақпан.

41. Кубенова Г. Акын бейнесі-қала төрінде. // Солтүстік Қазақстан.- 2020. - 18 қазан.
42. Кубенова Г. Еңбек жолы-өнеге. // Солтүстік Қазақстан.- 2020.- 14 қазан.
43. Кубенова Г. Қазақ ғылымының жарық жұлдызы. // Солтүстік Қазақстан. - 2020.- 23 қараша.
44. Кубенова Г. Қазақ әдебиетінің алыбы. // Солтүстік Қазақстан.- 3 қараша.
45. Қазиканова А. Болсайшы бәрі осындай ағалардың!: ғалым профессор Зарқын Тайшыбай. // Молодежная-Жастар.- 2017.- 30 сәуір.
46. Қамзабекұлы Д.Азаттық пен елшілдік мұрат // Егемен Қазақстан.-2021.-28 желтоқсан.
47. Қожахметов Б. Білікті мемлекет басшысы, көреген саясаткер: Абылай ханның туғанына-300 жыл / Қожахметов Б. // Қызылжар нұры. - 2013. - 4 қазан.
48. Қожахметов Б. Өзенді өрлеген өмір: СҚМУ қазақ филологиясы кафедрасының доценті Зарқын Тайшыбай туралы / Қожахметов Б. // Солтүстік Қазақстан. - 2002. - 3 мамыр.
49. Қожахметов Д. Қаламгер. Ұстаз. Ғалым: СҚМУ профессоры Тайшыбай / Қожахметов Д. // Солтүстік Қазақстан. - 2012. - 24 сәуір.
50. Лақадып Б. Айбары елдің Абылай. (Абылай тарихы кітабінің тұсау кесері). // Солтүстік Қазақстан.- 2021.- 16 желтоқсан.
51. Мауғазин С. Алаштың асылы. // Солтүстік Қазақстан.- 2021.- 19 наурыз.
52. Мауғазин С. Жаңа дәуір бастауы. // Солтүстік Қазақстан.- 2021.- 28 маусым.
53. Мауғазин С. Томағасын сыпырып жастар түсті додаға. // Солтүстік Қазақстан.- 2021.- 18 мамыр.
54. Мауғазин С. Тұлғалар туралы тағылымды еңбек. // Солтүстік Қазақстан.- 2021.- 25 маусым.
55. Медиев Қ. Тума талант. (З. Тайшыбай 70 жаста) // Орталық Қазақстан. - 2012. - 28 наурыз.

56. Мәлікова С. Өлке тарихын білгір зерттеуші: М. Қозыбаев атындағы СҚМУ профессоры З. Тайшыбай // Қызылжар нұры. - 2012. - 20 сәуір.
57. Мәлікова С. Өңір тарихы - архив деректерінде. // Солтүстік Қазақстан.- 2021.- 24 сәуір.
58. Мұқаметханұлы Н. Қолымызда – «Қазақтың ханы-Абылай»: Зарқын Тайшыбайдың бұл екі томдық жинағын Абылайтануға арналған іргелі еңбегі деп білеміз / Мұқаметханұлы Н. // Түркістан. - 2012. - 5 сәуір.
59. Негимов С. Абылай ханның қара жолы. // Солтүстік Қазақстан.- 2021.- 22 сәуір.
60. Нұрдолқынұлы С. Боздақтар жайлы мәлімет электронды деректер базасында сақталады. // Солтүстік Қазақстан.- 2021.- 30 қараша.
61. Нұртазин А. Тіл жанашырлары. // Солтүстік Қазақстан.- 2021.- 21 мамыр.
62. Озғанбаев Ө. Рух күрескері – Духоборец // Астана, 2001. - с. 97-98.
63. Оқашева Н. «Азаттықтан асқан бақыт жоқ»: СҚМУ профессоры Тайшыбай З. сұхбат // Қызылжар нұры. - 2016. - 25 қараша.
64. Оразалықызы Г. Қарымды қаламгер, ғибратты ғалым: СҚМУ профессоры Зарқын Тайшыбай // Айқын. - 2012. - 11 сәуір.
65. Оразов Е. Встречая юбилей в кругу друзей: 75 –летию заслуженного деятеля Казахстана З. Тайшыбая. // Добрый вечер.- 2017.- 18 қаңтар.
66. Оспанов К. Байырғы атауларды қайтару – уақыт талабы // Егемен Қазақстан. - 2012. - 18 сәуір.
67. Өзге ұлттар келген бетте жер-су атауын жер-су атауын өзгертіп отырған - профессор Зарқын Тайшыбай. // Солтүстік Қазақстан.- 2021.- 28 мамыр.
68. Өңірде 8 мыңға жуық саяси қуғын-сүргін құрбаны аяқталды. // Солтүстік Қазақстан.- 2021.- 31 мамыр.
69. Өсербекова Э. Америка әсерлері: Зарқын Тайшыбай // Солтүстік Қазақстан. - 2001. - 20 сәуір.

70. Профессор Зарқын Тайшыбай жоғары оқу орнының үздік оқытушысы атанды // Солтүстік Қазақстан. - 2013. - 1 қаңтар.
71. Самрат Ж. Ғалымның еңбегі аталып өтті // Егемен Қазақстан ЕК.- 2020.- 20 қазан.
72. Самрат Ж. Күрмеуді шешу – күрделі міндет // Егемен Қазақстан.-2020.- 20 қазан.
73. Самрат Ж. Лайқты еңбегіне құрмет. // Егемен Қазақстан.- 2020.- 21 ақпан.
74. Самрат Ж. Сәбең деген қазақтың кең даласы...» // Егемен Қазақстан.- 2020.- 10 қараша.
75. Самрат Ж. Ұлы ханның 310 жылдығы ұлықталды.- Егемен Қазақстан – 2021.- 30 сәуір.
76. Сатай батырдың үш даналығы // Егемен Қазақстан.- 2021.- 30 мамыр.
77. Сейілбеков Н. Архив-тарих қазынасы. // Солтүстік Қазақстан.- 2021.- 23 желтосан.
78. Сексенұлы, С. Өзіміздің Захар: [Қаламгер, ғалым, ұстаз З.Тайшыбай - 60 жаста] // Орталық Қазақстан. - 2002. - 1 мамыр.
79. Серікқызы М. Абай 1890 жылы шыққан "Энциклопедиялық сөздіктен" өзіне қажет көп нәрсе тапқан: Зарқын Тайшыбаймен сұхбаттасқан // Аңыз адам. - 2013. - №23 (83).- 42-43 б.
80. СҚО-да қуғын-сүргін құрбандарын ақтау комиссиясы бас қосты // Егемен Қазақстан -2021.- 7 маусым.
81. Смағұлов Р. Зарқын Тайшыбай – Қарқаралы ауданының Құрметті азаматы // Қарқаралы. - 2012. - 27 сәуір.
82. Таласбаева Ж. Ұлт мақтанышы // Егемен Қазақстан. - 2013. - 6 маусым.
83. Тастамбеков Ф. Зарқын Тайшыбай - ҚР құрметті журналисі: СҚМУ // Солтүстік Қазақстан. - 2012. - 14 ақпан.
84. Тастамбеков Ф. Хал қалай, қазақ журналистикасы бөлімі?: СҚМУ // Солтүстік Қазақстан. - 2012. - 2 ақпан.

85. Тәуелсіздікке тарту Тәуелсіздікке тарту // Егемен Қазақстан.- 2021.- 28 желтоқсан.
86. Тәшенов Т. Абылай ханды аңыздан арашалап алдым: Қозыбаев атындағы СҚМУ профессоры З. Тайшыбаймен сұхбат // Айқын апта. - 2012. - 12 қаңтар.
87. Тілеубай Т. «Бауырыңа тартып алып, бала бұлты емізген» // Қазақ әдебиеті.- 2020.- 29 мамыр.
88. Тілеубай Т. Дәстүрлі БАҚ-тың басынан бақ тайды ма? // Астана ақшамы.- 2021.-18 қыркүйек.
89. Тілеубай Т. Жала жапқанға жаза бар ма? // Астана ақшамы.- 2020.- 27 ақпан.
90. Тілеубай Т. Мағжан контрреволюционер болды ма? // Астана ақшамы.- 2021.-10 сәуір.
91. Тілеубай Т. Оңтүстік картадан түсіп қалды, енді қалай болады?! // Астана ақшамы.- 2018.- 21 маусым.
92. Тілеубай Т. Өз құқығыңды білесің бе, журналист? // Астана ақшамы.- 2020.- 25 сәуір.
93. Тілеубай Т. Ұстазым екінші әкем болды // Астана ақшамы.- 2018.- 12 ақпан.
94. Тілеубай Т. Хан тарихына тереңдеген // Астана ақшамы.- 2021.- 10 желтоқсан,.
95. Тоқшылық Е. Тұлғаға - тағзым: [Қаламгер, ғалым, ұстаз З.Тайшыбай - 60 жаста] // Орталық Қазақстан. - 2002. - 1 мамыр.
96. Тоқшылық Е. Ұстаз еңбегіне-зор баға. // Солтүстік Қазақстан.- 2016.- 27 желтоқсан.
97. Төлегенова Р. Жаңалық жаршысы – журналист болуға шақырамыз: СҚМУ профессоры З. Тайшыбаймен сұхбат // Солтүстік Қазақстан. - 2011. - 24 мамыр.
98. Төлеутай Е. Сегіз қырлы тәлімгер: СҚМУ профессор Зарқын Тайшыбай туралы // Ана тілі. - 2012. - 29 наурыз - 4 сәуір.
99. Уақыт көшінен қалған 774 көше бар // Солтүстік Қазақстан.- 2021.- 28 қазан.

100.Шоқтыбаева Г. Қазақтың ханы – Абылай. // Солтүстік Қазақстан.- 2021.- 2 мамыр.- URL: <https://soltustikkaz.kz> (қаралған күні: 06.04.2026).

Мазмұны/Содержание

Оқырман назарына - К читателям	3
Профессор З.С. Тайшыбайдың өмірі мен қызметінің негізгі кезеңдері	4
Марапаттары:	5
Зарқын Тайшыбай	7
Основные даты жизни и деятельности профессора Тайшыбая Заркына Сыздыковича	17
Награды:	18
Тайшыбай Зарқын Сыздыкович	20
З.С. Тайшыбайдың кітаптары мен ғылыми еңбектерінің тізімі Кітаптары - Книги	25
З.С. Тайшыбайдың басшылығымен шыққан ғылыми еңбектер «Абылай хан» («Қазақ энциклопедиясы» баспасы, Алаты.-2011) энциклопедиясында	
З. Тайшыбайдың авторлығымен шыққан мақалалар	27
Мақалалары – Статьи	31
Электронные ресурсы: www.gasym.kz	50
www. Abai.kz ақпараттық портал	51
Ол туралы - О нем	53